

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਸਿੱਖ ਬੁਲੇਟਨ

The Sikh Bulletin

A Voice of Concerned Sikhs World Wide

January 2005

ਮਾਘ ਪੜੌਂ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ

editor@sikhbulletin.com

Volume 7, Number 1

Published by: Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc; Sikh Center Roseville, 201 Berkeley Ave, Roseville, CA 95678. Fax (916) 773-6784
Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc. is a religious tax-exempt California Corporation.

In This Issue/ਤਤਕਰਾ

Editorial : Issues and Personalities.....	1
Sant Babe, Yogis, Jathedars and other Notable Sikh Personalities.....	2
Dr. Gurmeh Singh Deol.....	6
The Future of Sikh Children in a Multi-Ethnic and Multi-Cultural Society.....	7
Reflection on Mata Gujri Ji.....	11
Fake It and You'll Make It.....	13
Sikh Community and Singh Sabha International...14	
How To Reconcile.....	16
Water Forum.....	16
Letters To The Editor.....	18
ਗੁਰਬਾਣੀ-ਪਾਠ.....	19
ਨਵੀਂ ਛਪੀ ਕਤਾਬ ਮੁੰਦਾਵਨੀ ਦੇ ਰੂਬਰੂ.....	21
ਰਾਗਮਾਲਾ ਬਨਾਮ ਰਾਮਰੋਲਾ.....	23
ਰੋਪੜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਤਲਾਕ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਿਜ.....	24
ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਜੀ ਨੂੰ ਖੁੱਲੀ ਚਿੱਠੀ.....	24
ਕੀ ਇਹੀ ਹੈ ਗੁਰਮਤ ਫਿਲਾਸਫੀ? ਜਾਂ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਸਰਾਸਰ ਬੇਅਦਬੀ?.....	27
ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਉਤਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ.....	28
K.T.F. of N.A. Inc. 2004 Annual Statement.....	31
Book Page	32

Editor in Chief

Hardev Singh Shergill

Editorial Board

Gurpal Singh Khaira

Avtar Singh Dhama

Gurcharan Singh Brar

Production Associates

Amrinder Singh

Sachleen Singh

The Sikh Bulletin is distributed free around the World. All you have to do is ask. We invite offers of help in distribution in other countries.

You may make copies for free distribution.

The views expressed by the authors are their own. Please send the feedback and inputs to:

editor@sikhbulletin.com

Website: www.sikhbulletin.com

EDITORIAL

Issues and Personalities

Since my active involvement with Sikh affairs in 1993, I have come to the sad realization that the **entire** Sikh leadership, whether political or religious, is so morally corrupt and spiritually bankrupt and the practice of Sikhi that is prevalent in **all** the Gurdwaras, without exception, is so out of line with Gurbani, that nothing short of revolution will be needed to bring into light the message of Guru Nanak.

To bring about any change you need **good** reformers, leaders and followers. Unfortunately there is a scarcity of **all three** among Sikhs. A vast majority of us who call ourselves Sikhs are either ignorant of Sikhi or allow our selfish interests to cloud our judgment and dictate our actions no matter how ridiculous or how harmful to the community they may be. The remaining handfuls who are trying to do something can't seem to work together with each other.

Time and again, since the publication of The Sikh Bulletin began in November 1999, I have been advised by some well meaning people that we should focus on issues and not the personalities. What that really means is that, if it is criticism, do not name the person because that will invite controversy but if it is praise and the person belongs to the establishment or an organization that has become an institution, name identification is ok. What I have found is that issues and personalities are intertwined. If you do not identify the personalities you are discussing the issues in a vacuum.

After two years of search I found **one reformer** who was prepared to bell the cat and who, we, I and those whose judgment I respect, thought, had not only put his finger on the **crux** of the problem but also suggested a very simple **solution**. The **reformer** we found was *S. Gurbaksh Singh Kala Afghana*, **crux** of the problem he identified was '*Bipran Ki Reet*' that had crept into the practice of Sikhi and his **solution** was to re-examine our historical and religious literature *in the light of Gurbani* and introduce Gurmat practices in the Gurdwaras. Tribune News Service dated Dec.7, 2004 reports that re-editing of Suraj Parkash has already begun to remove mythological content that is in direct contradiction with Gurbani and Gurmat. That is precisely what Gurbaksh Singh Kala Afghana has been saying. For this, instead of getting an Honorary D.Lit from Guru Nanak Dev University, which he richly deserved, he got excommunicated, because in the course of his writings he had examined the writings of *Gurbachan Singh of Damdami Taksal* and *Randhir Singh of Akhand Kirtani Jatha* upon which he commented with the support of Gurbani. He

also commented on *Jarnail Singh Bhindranwale's* role, among others.

All this did not sit well with the two organizations that these personalities belonged to and S. Kala Afghana started receiving death threats just as *Dr. Sangat Singh* had upon writing 'Sikhs in History' and 'Jathedar' *Iqbal Singh* alleges to be receiving from 'Jathedar' *Vedanti* now for opposing *Giani Gurdit Singh's* book 'Mundavani'. *Giani Gurdit Singh*, as a member of the SGPC Dharam Parchar committee, supported the excommunication of S. Kala Afghana which *Vedanti* carried out under pressure both from AKJ and Damdami Taksal and upon learning that Kala Afghana's critique of his publication 'Gurbilas Patshahi 6' had reached the publishers. Now both *Vedanti* and *Giani Gurdit Singh* are targets of excommunication at the hands of *Iqbal Singh*, 'Jathedar' of Patna Sahib for not recognizing 'Ragmala' as part of AGGS. **Would it not be in the Panthic interest to apologize to Kala Afghana and invite him to join a group of real Sikh scholars, not the plagiarizing kind, to clean out anti gurnat myths from Sikh literature?**

Recently I came across this in The Economist:

"The Economist First Published in September 1843 to take part in a severe contest between intelligence, which presses forward and an unworthy, timid ignorance obstructing our progress." This seemed to apply to the reasons for the publication of The Sikh Bulletin, except that the ignorant obstructing our progress are not timid. On the contrary, because of the powers behind them, they are outright bullies. According to news in The Tribune dated Nov.26, 2004, *Mr. Prithipal Singh Sandhu*, who is a mere *sala* of 'Jathedar' *Vedanti* but often acts as if he is himself 'Jathedar', while referring to SSI-WSC at Dixie Road Gurdwara in Mississauga, "*alleged that the Sikh scholars had used most derogatory language against the 'Jathedar' during the function.*" The reality is that these two characters have dragged the good name of Akal Takhat down to an all time low. For the most appropriate words to describe them one will have to look to what *Gurbani* says about a *manmukh*. Their commitment is not to the Guru nor to the Sikh Community but to the powers that appointed them. In their battle royale about the book 'Mundavni' the two 'Jathedars' of Akal Takhat and Patna Sahib are at each other's throat. What goes around comes around. There was a time when *Giani Gurdit Singh* recommended excommunication of *Gurbaksh Singh Kala Afghana* and 'Jathedar' *Vedanti* carried it out. Now, over the book 'Mundavni', *Giani Iqbal Singh*, 'Jathedar' of Patna Sahib, is threatening to excommunicate these two. In his statement to the press on Dec.7, 2004 about 'Jathedar' *Vedanti's 'sala' Mr. Prithipal Singh Sandhu*, *Iqbal Singh* asked some very interesting questions the answers to which we would like to get: "*SGPC had terminated the services of Mr. Sandhu following serious allegations, he continued to work as personal assistant to Jathedar Vedanti. He asked the SGPC to probe under what capacity Mr. Sandhu had been 'dictating' to the Sikh clergy during the meetings.*"

So, dear reader, I find it very difficult to keep the personalities out of the issues under discussion. It is all the more difficult

when the personality itself is an issue as is the case with the position of *mukh sewadar* of Akal Takhat. We all respect the institution of Akal Takhat but the *mukh sewadar* as an individual has to earn that trust, especially since all the *mukh sewadars* of recent times have not been worthy of that trust. **Until and unless we all understand this distinction and stop courting these people just because they hold that office we are doing injustice to the integrity and moral authority of Akal Takhat itself.**

Issues are many and they all have personalities attached to them. One reason for that may be that we have come to believe the distortion of Guru's message by these middlemen and lost sight of the true meaning. Some like 'Sant Babas' *Atar Singh*, *Nand Singh* and *Isher Singh* deliberately became the middlemen and created the environment for a locust of not so 'noble' that followed them. Others created separate movements in the name of Sikhs of the Guru perhaps against the wishes of these people. *Ram Singh*, a Sikh of Guru Nanak, has been elevated one big step above the Guru and a chair established for 'Sat Guru Ram Singh' at mere 'Guru' Nanak Dev University.

What follows in this issue is a specific mention of a few of such personalities in the words of their observers. The purpose of this is not to belittle them. Rather it is to give wider publicity to their words and deeds for the diaspora Sikh *sangat's* information and let the *sangat* be the judge as to who is helping the Sikh cause and should be helped and who is harming it and should be hindered.

Hardev Singh Shergill

*****

SANT BABÉ, YOGIS, JATHEDARS AND OTHER NOTABLE SIKH PERSONALITIES

SANT BABÉ

I like to show the positive side of things, show the way forward, and do not like to just criticize and be negative. But recently I had an overdose of *sant babé*, and for the sake of my own sanity I just have to write this *sant baba* column. **Remember, a Sikh should follow only one Sant Baba, Guru Granth Sahib!**

The Guru Amar Das Gurdwara in Southall, a dera of **sant-baba Jaswant Singh** Jalandhar wala, organised a 'nagar kirtan' through Southall to the Guru Nanak School in Hayes to commemorate 400 years of the *Ádí Granth*. This was followed by a programme at the Guru Nanak School, where ex *Jathedar Professor Darshan Singh* and *Giani Sant Singh Muskeen* were found in the company of **sant-babé Jaswant Singh and Amar Singh**.

Amar Singh is a famous 'sant'. He is famous for the ingenious ways he has of getting money out of the pockets of his followers. His most heroic deed was when he told a lady in British Columbia that his prayer would cure her of cancer, that she should stop seeing these silly doctors and would she please donate her estate to him. The lady died, the *sant* inherited, but as this was not India, her family took him to the courts, and got justice in the end. People like **Professor Darshan Singh and Giani Sant Singh Muskeen** should not want to share a stage

with any sant baba, but wanting to be on the stage with people like Amar Singh is absolutely incomprehensible.

Have you heard of sant **baba Daljit Singh Chicago wala**? (See page 24) He is not as bad as Amar Singh, but still has a very good bad reputation. I recently attended a wedding in the Park Avenue Singh Sabha in Southall. He walked in and I immediately recognised him, but I was reassured when he sat down with the sangat. Then I saw the gurdwara's general secretary talk to a well-known member of BOSS, and this student of long standing got up and announced that Santji was going to do Gurbani-vichar. **A Singh Sabha Gurdwara should have no dealings with sant babé at all**, but letting this person of ill-repute do Gurbani-vichar shows you how low they have sunk. And was BOSS not about teaching the students about real Sikhi?

Then there is the **late Harbhajan Singh Yogi**, maha sant baba, head of a business empire of dubious reputation, and subject of too many allegations of improper dealings with his chelé, especially with those of the female variety.

And of course everybody who is anything in Sikhi praises him to the high heaven, assuring us that the yogi has gone to his heavenly abode because he brought so many people to Sikhi. A funny type of Sikhi, where you follow a personal 'guru' who makes you assume yogic postures in order to reach Vahiguru, who is not humble and honest, and who does not respect those who dare to disagree with him. And In which maryada is it written that we all should be dressed in white; is he a námdhari maybe? And of course like all true sant babé he is a master at twisting Gurbani to suit his yogic purposes !

Harjinder Singh, UK The Man in Blue.

Please join the new Man in Blue e-group

[!themaninbluediscussiongroup-subscribe@yahoogroups.co.uk](mailto:themaninbluediscussiongroup-subscribe@yahoogroups.co.uk)

[Prof. Darshan Singh himself informed us that he did, for the first time, perform kirtan at the dera of 'Sant Baba' Amar Singh after considerable persuasion by their mutual acquaintance and only after Amar Singh agreed to remove the picture of Nand Singh from the 'tabia' of AGGS. Harjinder Singh is absolutely correct that a person of Prof. Darshan Singh's stature should not share a stage with any sant baba. No assertion on the part of the Professor can justify his action especially when being a Nanaksaria himself he has known Amar Singh since the latter arrived at Nanaksar at the age of 10 and is fully aware of the reasons for Amar Singh's banishment from Nanaksar by (Sant Baba) Isher Singh. What the Professor has done is to add another trophy to Amar Singh's collection of his pictures with prominent Sikhs that he uses to prove his accusers as liars. Truth is high but higher still is truthful living. Prof. Darshan Singh knows the truth. All we request is that he live it too. As for Sant Singh Maskeen's presence there, this is not the first time. Their association goes a long way back and Sant Singh Maskeen knows Amar Singh even better than Prof. Darshan Singh. This year Amar Singh rewarded Maskeen with Green Cards to both for him and his son through his Thath in Florida. A lot has been written about Amar Singh in the earlier issues of SB. ED.]

*

Baba D. Singh

On an April 2003 day the telephone rang in the office of The Sikh Bulletin and the voice on the other end asked if I had ever visited the place I was writing about. The question was not clear to me. After a back and forth the caller turned out to be 'Baba' Daljit Singh. He had taken exception to the reference we had

made to the 'celebration of The dedication of the 400 years of Enlightenment of Sri Guru Granth Sahib Ji' that he was holding at his dera to which all the five Takhat 'jathedars' and twenty other Sikh leaders were invited to take part in one week of celebrations. Principal Jasbir Singh was visiting us at that time. I put the phone on the speaker and Jasbir Singh and Daljit Singh exchanged pleasantries. My first question to 'Baba' was why Baba? His answer was that that was his first name on the Green Card. Interestingly enough Amar Singh also has Baba as his first name on his Green Card. To my question why is he divorcing his wife his answer was that that was his personal affair. Well it is now public. Please see p.24. When asked who is paying the bill to fly and to house these 25 VIPs, his answer was sangat. When asked to spend sangat's money on constructive things his response, after asking us if this conversation was being taped, which it was not, was to name several European languages into which he had already translated AGGS. He promised to send us atleast one copy in a European language. We are still awaiting its arrival.

*

Sant Singh Maskeen

He has become a veritable Sikh institution and has created a crop of 'kathakars' in his own image that will mislead the Sikh nation until such time it wakes up and starts reading gurbani itself. He has developed such close connections with the powers that be that he was single handedly able to have Giani Bhag Singh excommunicated and his book 'Dasam Granth Nirnai' banned. This year, along with Dr. Harbans Lal, he has endorsed a book on Dasam Granth authored by Amarjit Singh Khosa. Vdanti's ban on Dasam Granth '*charcha*' does not apply to him.

Commander Gurmukh Singh and Bhai Jaswinder Singh have made an attempt to warn us against Maskeen's interpretation of gurbani. Their articles in Panjabi, first published in the Vishav Sikh Bulletin of December 2004 appear on pages 24&28.

*

YOGIS

From Harbhajan Singh, this Indian civil servant became '**yogi**' upon arrival in this country. By the time he left he had become '**The Siri Singh Sahib Bhai Sahib Harbhajan Singh Khalsa Yogi Ji**'. Did Yogi really create Guru Nanak's Sikhs in the western world or 'yogis' in his image? Please read "Fake it and you'll make it" by Prof. Devinderjit Singh on page 13.

*

JATHEDARS ETC

Dear Editors, Waheguru jee ka Khalsa Waheguru jee kee Fateh. SGPC Presidents, Members, Jathedars, Granthis, Bhai, Raagis and other goluk employees have been rejoicing at glittering golden domes and walls of Darbaar Sahib, twinkling lights, spades/big bowls made of gold and overflowing goluks but all of them lack of Gurmatt enlightenment ! Whenever we seek any clarification or request for initiative to resolve a long standing ritual or problem being experienced by the Sikhs, they keep mum. But they are always eager to visit Yogi's palaces; Sant Baba Daljit Singh's Ashram and take delicious food in golden utensils in Birmingham whereas they hardly visit any village or poor's huts.

For the last three years and ten months I have not received any response from them and there is also never a reply to any e-mail. We are also guilty because we are now busy to celebrate Diwali, Sangrand, etc. with the blessings of so called Sant/Babas. Seeking your guidance,
Gurmit Singh, Australia.

*

Vedanti issues notices to US gurdwara management

Varinder Walia Tribune News Service, Amritsar, November 26, 2004

The Sikh high priests are likely to take action against Mr Gurtej Singh, a former professor of Sikhism and certain other NRI Sikh leaders, for their continuous support to Mr Gurbax Singh Kala Afghana, a cop-turned-Sikh scholar, who was excommunicated from the Sikh Panth. Meanwhile, Giani Joginder Singh Vedanti, Jathedar, Akal Takht, has issued notice to the management of Gurdwara Dikshi (Canada) for allegedly organising a function where derogatory language was used against him (Jathedar Vedanti) by different speakers. The notices have been served on President and Secretary of the Gurdwara management committee there. The sources, close to Jathedar Vedanti said the Sikh clergy had decided to take stern action against certain Sikh scholars, including Mr Hardev Singh Shergill, Mr Gurcharn Singh Jeunwala, Mr Sukhwinder Singh Hansra and Mr Manjit Singh Sahota, who had organised the function in Dikshy Gurdwara on September 25, 2004 in gross violation of the edict issued by the Akal Takht.

The directive of the Takht had asked the Sikhs to sever all relations with Mr Kala Afghana. When contacted, Mr Prithipal Singh Sandhu, Personal Assistant to Jathedar Akal Takht, alleged that the Sikh scholars had used most derogatory language against the Jathedar during the function.

*

Open Questions to the Jathedar Sahiban

In complete violation of the all-embracing Sikh Philosophy of the House of Nanak, we find that with the adoption of the Anti-Sikh practice of "Excommunications", the Takhat Jathedars in their wild mode of operation have thrown quite a few Sikh Intellectuals out, Giani Gurdit Singh Jee being the latest casualty.

The Questions are: Being so casual about the destruction of the Sikh Intellectuals, can the Jathedar Sahiban let us know as to how many intellectuals have they brought in to compensate for the loss? Furthermore, with such a Mode of Operation, are the Jathedar Sahiban trying to make it sure that Sikhism gets reduced down to become a Nation of Intellectual dwarfs to be led by the Sycophants only?
Kirpal Singh, USA

*

Ganga Sagar?

Ganga Sagar to reach Amritsar today, Tribune News Service Amritsar, December 16, 2004

The 'Ganga Sagar', a rare gift presented by Guru Gobind Singh to Nawab of Raikot, will be brought here from England by Rai Azizullah, member of Lahore National Assembly, tomorrow. It is being brought here for the first time. The Ganga Sagar will reach Indira Gandhi International Airport, New Delhi, tomorrow morning from where SGPC and Shiromani Akali Dal leaders will bring it to Amritsar by a plane. It would be received by Mr

Parkash Singh Badal, President, Shiromani Akali Dal, and senior functionaries of the SGPC at the Golden Temple. Mr Bhupinder Singh, SGPC member, said the Ganga Sagar would be a great attraction for the Sikh sangat during the functions to mark 300 years of martyrdom of Sahibzadas. Mr Harinderpal Singh, SGPC member from New Delhi, said the Ganga Sagar was being brought at the personal request of Mr Badal.

[Where is the outrage of the Sikh Scholars against yet another sacrilege by Badal? The news item below throws some light on the integrity of the 'Scholars' themselves. ED.]

*

Book captures 'corruption' in SGPC, universities

Varinder Walia, Tribune News Service, Amritsar, December 16, 2004.

After an IPS officer Swarajbir, who had enacted one-act play (Medni) on the SGPC chief, Bibi Jagir Kaur, a collection of short stories: "University of Lilliput", authored by Amanpreet Singh Gill, is likely to create ripples in the academic and Panthic circles. In one of the stories: 'Kudi mar kaun?' (who is killer of the daughter?) he has exposed certain senior officials of the SGPC and universities. This form of literature, called 'fact-cum-fiction', reads that 'everything is true about universities and the SGPC except names and dates'.

The author takes the reader to the country described in Swift's Gulliver's Travels. The recent news about 'fake-admission' in Guru Nanak Dev University in which a Personal Assistant to a Dean and son-in-law of the then Vice-Chancellor also figured in one of the stories. Another short story talked about plagiarism carried out by one of the former top officials of the university who had also succeeded in adjusting his wife as lecturer by ignoring merit.

The author also ridiculed the repetitive and 'low-level' research being done in the university. The story, "Tigers in the University", is about 'jungle rule' in the university where only manipulators could survive. Another story reflects the out-of-

turn promotions and benefits given to the stooges of the then Vice-Chancellor.

He pointed out that the academicians who want rest are adjusted against Chairs established after the names of celebrity writers. Some pseudo scholars enjoy many high posts doing justice with none. These stories have become a metaphor which reflect the plight of higher education and research and deteriorated administrative situation in the universities.

Such a book highlighting university affairs has been written after a gap of three decades of the sensational novel "Imtihaan," authored by Surjit Hans. He had exposed many renowned scholars and administrators of a university.

Three stories deal with the alleged malpractices of the SGPC and bureaucratic approach of its functionaries, who use red beacons cars. One of the stories exposed the corruption in the SGPC.

*

Mahinder Singh

Mahinder Singh of Guru Nanak Nishkam Sewak Jatha is the Mahant of a Gurdwara in Birmingham. His mission in life seems to be gold plating the historical Gurdwaras in India. "**History will record that I was responsible for doing the gold gilding and my conscience is clear.**" Now he has been assigned the task of replacing the historical ornamental doors of Darshani Deori. At that Gurdwara they also follow a unique practice of 'antam sanskar'. In the past dead body of the founder of this dera was brought to the Gurdwara where then 'Jathedar' of Akal Takhat, Prof. Manjit Singh offered the siropa, Kirtani jatha performed kirtan and *panj piaras* led the funeral. Thanks to the efforts of S. Madan Singh of UK history was not allowed to repeat itself in the case of late Giani Amolak Singh whose 'antam sanskar' was also performed at this dera.

*

Dr. Harbans Lal

'Bhai' Harbans Lal is the most known Sikh scholar in the diaspora. There is never a gathering of Sikhs that is not adorned by him. He is determined to be known as Bhai Nand Lal of the 20th and 21st centuries. Recently at a lecture in Ontario Dr. Harbans Lal quoted '**Bala**' in his speech. But historically Bala did not exist, atleast not during the life time of Guru Nanak. When Gurcharan Singh Brar wrote to him (See p.28) pointing this out he called back to thank him for straightening him about Bala and admitted that he had never read Bala's Janam Sakhi. He is not alone. Several 'scholars' have been heard quoting Bala to support their view point. In his book '*...te sikh vee niglia gia*' late Kulbir Singh Kaura, on page 102, mentions a Bibi Gurbachan Kaur obtaining Ph. D. degree from Guru Nanak Dev University in 1978 (No.T5681) by proving Bala as a historical figure. Her advisor was Prof. Pritam Singh, son-in-law of Prof. Sahib Singh. Mr. Kaura also includes a quote from Bala's Janamsakhi that does not reflect well on the character of Guru Nanak but does give an excuse to today's 'Sant Babas' to practice debauchery. Mr. Brar has wisely included that quote in his article. Please read it and think what **you** could do to put an end to this systematic character assassination of our Gurus through trash that passes as our 'historical literature'.

The Sikh Center Roseville, 201 Berkeley Ave, Roseville, CA. 95678

Here is what Dr. Trilochan Singh had to say about Dr. Harbans Lal :

Kingston, Boston, Hanover, Portland

From the book 'Sikhism and Tantric Yoga' by Dr. Trilochan Singh, Published in 1977 pp xvii-xix

At Kingston I stayed with Professor Harbans Lal who had fixed some lectures at Rhode Island University. I enjoyed my stay with Professor Harbans Lal very much. I had met him after many years, and felt at home because he still maintained a deep interest in the affairs of Punjab, because he was disgusted with the behaviour and politics of his old comrades of the Sikh Student Federation. This organization was created by the zeal of the young men and the vagrant ambition of the Akali leaders. It died because the leaders lost their character faster than even the Akali leaders. Some have become Congressites, others informers of Congress Rulers, and yet there are others who have perfected themselves in the art of telling lies on Akali stages, by giving emotional speeches. Professor Harbans Lal's orthodox Hindu mother is always worried lest her son become a full-fledged Khalsa, although she is herself well versed in Gurbani.

Here I met some **American Sikhs**, Pritam Singh, his noble and generous wife Gurdain Kaur, who sought Professor Harbans Lal's advice about their embittered relations with Yogi Bhajan. *What intrigued me most was that Harbans Lal was on the one hand encouraging Pritam Singh and Gurdain to stand on principles and not to surrender to Yogi Bhajan's excesses, while on the other hand kept the Washington Headquarters of Yogi Bhajan informed of Pritam Singh's activities.* I think by doing this he was creating considerable trouble for both parties. *Sometimes I have an uncanny feeling that wherever there are two groups, Harbans Lal is with every group and everybody and yet really with none.* Anyway, that makes him quite a well-known figure on the East Coast. *He is everybody's good acquaintance and friend but no one appears to take his friendship seriously. He is associated with every Society on the East Coast but rarely gives his wholehearted participation to any one. That I think is the safest and best position one can take and also a very comfortable one.*

Although he did not care to send my mail which came to his address in the end of April, and even opened it, he asked me on the phone towards the first week of August, when I was at Berkeley, "What is your over-all impression about Yogi Bhajan and the 3HO?" I said in reply "I have discussed my opinion with you in considerable detail while I was with you, and now I am writing my impression about every body in my Memoirs."

*

Among the first edicts issued by 'Jathedar' Vedanti upon taking that position was to impose a ban on any discussion of 'Dasam Granth'. As is clear to every thinking Sikh, in its enforcement it applied only to those who criticized it and not those who promoted it. Baba Virsa Singh, the major promoter of that granth, was not only a VIP at the 400th anniversary celebrations at Amritsar but also distributed a booklet in favour of this granth. In case of Patna Sahib the 'Jathedar' is not reprimanded for the *parkash* of that granth alongside AGGS but the

chairman of the management committee is declared *tankhahya* for pointing it out. This year an Amarjit Singh Khosa has come up with a book on this granth with the following foreword by Dr. Harbans Lal:

Foreword

Your book looks at Dasam Granth verses with a different view. You put in hard work in producing this book which will be obvious to any reader. Dasam Granth seems to be great literature that can be viewed with different colours of different glasses by different scholars. I hope that our leaders will collectively guide the community about this great collection soon. Harbans Lal, Ph.D, D. Litt (hons), 6425 Amicable Drive, Arlington, TX 76016, USA

[We will watch what action if any 'Jathedar' Vedanti takes against these two. ED]

*****

Dr. GURMEL SINGH DEOL
29 NOVEMBER 1928 – 16 NOVEMBER 2004
 He lived the life preached by Guru Nanak

ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਜੀ

AN INSTITUTION IN ITSELF
Dr. GURMEL SINGH DEOL

This writer had the good fortune of meeting Dr. Gurmel Singh Deol at his hospital in Mandi Mullanpur in 2001. I was introduced to him by S. Gurbachan Singh Sidhu of U.K who has known him for most of his life and worked closely with him in their mutual charitable endeavours. Publication and shipping of

four books by G. S. Sidhu, 'Sikh Religion and Christianity', 'Sikh Religion and Islam', 'An Introduction to Sikhism' and the latest 'Panjab and Panjabi' that had been printed but not yet shipped, were all handled by this gentle and soft spoken soul that has now been liberated.

December 2001 issue of The Sikh Bulletin had carried a special appeal from us to support his charitable efforts. Unfortunately response was negligible. It is sadly true that the bulk of the effort for the benefit of the community is being done by very few individuals like Dr. Deol, S. Budh Singh of Dhahan Kaleran and Bhagat Puran Singh. The rest of us just admire their effort from the sidelines with words.

Eulogy below gives us a brief sketch of his life and work:

Dr. Gurmel Singh Deol bid adieu to this mortal world on 16th Nov. 2004. He was a well known personality not only in Mullanpur-Dakha but adjoining areas as well. Born on November 29, 1928 to Sardarni Chand Kaur and Sardar Jagir Singh he belonged to a simple farmer's family and received his basic education from his native village Boparai Kalan.(Ludhiana). After his matric from Khalsa High School Sudhar, he did Hon. in Punjabi. Up to F.Sc. from Khalsa College Amritsar he completed his education with scholarship. This shows his mantle in the field of education.

Whole hearted service of refugees in camps by Bhagat Puran Singh during partition kindled the light of serving the humanity. In tender heart of Dr. G.S. Deol while doing M.B.B.S. from Medical College Amritsar his religious bent of mind surfaced itself. He even convinced his fellows towards religion, and was fondly called 'Giani Ji' by his fellows. Dr. Deol did specialization in Ophthalmology from Medical College Amritsar, Post doctoral course from All India Institute, Delhi and served in DMC Ludhiana for 25 years. He was designated medical practioner for Canadian immigration service from 1971-1980.

Dr Gurmel Singh Deol was founder president of Guru Nanak Education Trust. He established Guru Nanak Charitable Trust and Gurmat Bhawan to fulfill his dream of social reforms and social service. He fully dedicated himself to this dream. In Gurmat Bhawan there is provision for orphanage, senior citizen home, free dispensary, library, free de-addiction center and music school. Vocational-training is provided to destitute women and street children. There is Gurmat Hall for religious gatherings and a separate hall for social gatherings. A gym with modern facilities and to tap the strength of young generation, provision of wrestling arena is the main attraction.

Guru Nanak Charitable trust organizes free eye operation camps, disability camps where hearing aids, tri-cycles, callipers and artificial limbs for handicapped people are distributed. Those requiring surgery are operated free of cost from DMC Ludhiana and Medical College Patiala.

In 1988 Dr. Deol went to England, Canada and America to study the care taking of old people, street children, handicapped and mentally deficient. In 1997 he visited Japan as a delegate

from Indian Govt. where he attended seminars regarding social services.

Religious to the core of his heart, Dr. Deol was so humble that he always remained out of lime light while serving the humanity, where as virtually no work at Gurmat Bhawan was possible without him. Association with Bhagat Puran Singh polished his religiousness and the quality to serve the humanity at its best.

After successful recovery from stomach cancer in 1979 his faith in God become all the more firm. Following a brief illness, though physically he is not among us, even then his personality will be a guiding spirit for all of us.

On Saturday November 13th Dr. Deol penned down the following instructions before he finally bid farewell to this world on Tuesday November 16th 2004 at 11:25AM:

Donate (his) eyes
Cremate quickly
No gathering
Bhog Gurmat Bhawan
No Leader
No Shardhanjli
No Photo (We apologize for photo on the front page)
No Yadgar
Thanking God
Thanking every well wisher
Shabad 'ab ki bar bakhsh bande ko...'
Waheguru Ji Ka Khalsa. Waheguru Ji Ki Fateh.

Hardev Singh Shergill

*****

The Future of Sikh Children In A Multi-Ethnic and Multi-Cultural Society

Dr. Sarjeet Singh Sidhu, Ipoh, Malaysia
MBBS, FRCOG, FICS, LLB (Hons.)

This paper was read at the SSI-WSC at Melaka on September 11, 2004
[This is part 1 of two parts. Part 2 will appear in the next issue.]

INTRODUCTION:

A topic such as this, in its broadest terms, would imply a discussion of the future of Sikh children in economic, political, cultural, and religious terms, as well as in terms of a host of related issues. And yet the fact that this is being discussed at a religious forum is strongly suggestive that the issue at heart is: "Will Sikh children hold on to, believe in, and continue to practice Sikhism in the future?" In other words what we are concerned with is the future of Sikh children vis-à-vis the practice of Sikhism, given the "alien" influences that they would be exposed to in multi-ethnic, multi-cultural societies. Whilst the first generation of Sikh migrants will tend to hold on to their Punjabi-Sikh identity with a strong attachment to their language, culture, and their Punjabi values (whatever that might be), the children being born and bred in the host country will be influenced by the host environment, especially the education system, the culture and the values of the host nation. This inevitably leads to a clash between the generations.

PROBLEMS:

For convenience of understanding the problems that the children will have to face may be broadly divided into two main groups:

1. **Internal Problems:** Those related to the influence of the multi-ethnic and multi-cultural host nation, resulting in Sikh children losing their Sikh identity (physically). This includes what are seen as problems by their elders in relation to their clothing, dietary habits, language, mannerisms, etc.
2. **External Problems:** Those related to the 'racial' discrimination that the children face on account of their being different in terms of facial features, skin colour, dress, religious symbols, etc.

Very generally, the 'External' problems will need to be tackled at the political level. To counter any discrimination or abuse on account of one's race or religion will require the full force of the State and will therefore depend upon the type of Government in the host country. Often one hears of such discrimination in the West, though it probably exists in other, non-Western countries also. It is to the credit of the Western governments that such discrimination has no legal footing in those countries, it is actively discouraged, and those guilty of discrimination are punished.

It is the 'Internal' issues that will mainly be discussed in this paper, because they are dependent on how we perceive them from within the community, and how we choose to resolve them. In each case there are three variables that will need looking at, namely, ethnicity, culture and religion; the effect/influence of each of these on Sikh children will vary. It is in such diverse situations that the future of Sikh children will be determined.

ETHNICITY:

The effect of ethnicity is really an issue of race, of the colour of one's skin. Whilst we are free to choose our faith we have no choice in the colour of our skin. The discrimination is purely on the basis of racial difference, of appearance. In the US, for example, there have been cases of qualified Sikhs being denied jobs because the employers were reluctant to employ someone who "looked different", or being denied entrance into buildings (or participation in games) where a "no headgear" policy was in effect. We must all be aware of the problems faced by a Sikh who wanted to join the Royal Canadian Mounted Police. In all these situations it is the physical appearance that caused the discrimination, i.e. being *Keshdhari*; there was no discrimination against the religion per se.

Post-September 11, 2001, Sikhs have been subjected to hate crimes, again on account of their appearance, causing them to be mistaken for Muslim fundamentalists, for looking like the "Taliban". Though the problem is akin to the issue of skin colour it is not quite the same. It is not racial discrimination. In such cases, and there may well be more in the future, the only real approach is to educate the societies concerned about how different it is to be a Sikh as opposed to being a Muslim, that Sikhs and Sikhism do not condone such terrorist acts and that there are no Sikh organisations inimical to Western interests.

In situations where Sikhs have been discriminated against by

employers or organisations on account of race or religion, if such discrimination can be proven, legal action usually resolves the issue. But where Sikhs have been subjected to abuse or derision by individuals simply because they look different the only real hope is that with education and understanding the problem will be minimized, though it is unlikely to go away altogether.

In Malaysia *Keshdhari* Sikhs do not face any employment problems because of their Sikh appearance. At every juncture exceptions are made in relation to hair and turbans for Sikhs. We are not victimized or assaulted by any non-Sikh Malaysians simply because we look different; nor are we ridiculed or made fun of because of our appearance. In that sense the Sikhs in Malaysia do not face any racial or religious discrimination.

CULTURE:

It is the influence of the culture of the host-nation that will most affect Sikh children. The education system of the adopted country plays a very important role. Western education in particular is very liberal and broad-minded. It is a cultural trait of the West that it places a premium on individual freedom. It was the Enlightenment philosophy that gave the West its 'quantum leap' in science and technology, gave it an advantage that it continues to hold over the rest of the world, an advantage that we so admire. Our children learn of the importance of individual rights; the liberal education opens their minds to accepting only those rules and regulations that can stand to reason; the mind is 'opened' as opposed to being 'blinkered' if not actually shut in, say, certain theocratic states. Here the views and expectations of the Sikh elders clash with those of their children. This is pronounced where the parents are first generation immigrants whilst the children are born and bred in the host country. In the USA, for example, many elders continue to hold on to their Punjabi-ness: the language, the food fads, and clothing of the Punjab are important to them. Even the political situation in the Punjab affects them. Their children, having been brought up in America, have no understanding or appreciation of the culture their parents grew up with. They cannot fathom their elders' adherence and attachment to what they, the children, see as a "foreign" culture. **They are culturally American but racially Asian.** On the other hand the host society sees them as foreigners. Is it any wonder then that these children feel they belong neither to America nor to their parents' country of origin? Being unable to identify with either, they feel isolated and rejected.

In order to survive in the host country children begin to adopt the dress and habits of the host community. The baseball cap replaces the turban, even if the hair has not quite gone yet. Girls want to dress in mini-skirts and hot-pants. Consumption of beef becomes routine. Staying out late for disco-dancing or other form of entertainment is seen as 'ok'. To the elders all this is seen as an erosion of Punjabi values. This may be disturbing to the Sikh elders but is it really an erosion of the Sikh religious values? These are issues that the community will continue to face in the future. Without a realistic, reasoned approach by the elders it will lead to Sikh children simply drifting away from the community. **Until we are able to separate Sikhism from**

Punjabi-ness, the religion proper from its ethno-cultural Punjabi origins, we will continue to be dismayed with our children, and will fail to make Sikhism the universal religion that we so proudly claim it is.

Another problem related to multiculturalism is that of marriage. In the past arranged marriage was the norm. Now more and more children, rightly, want to choose their partners. It used to be that parents would want spouses for their children to be not just Sikhs but to be from certain, specific, 'castes'. Today most parents, in Malaysia at least, no longer even consider caste an issue. It is presumed, and hoped, that this discarding of caste is on account of the enlightenment of the Sikh religion and the true teachings of *Gurbani* (Sikh scriptures). But when a child chooses to marry a non-Sikh it is 'crisis' time. The problem gets further compounded if the non-Sikh is of a different ethnic group. There is, of course, no 'one', or 'correct', answer to this problem. **Speaking strictly from a legal, ethical, moral or even religious viewpoint this should not even be considered a problem.** And yet so strong is our urge to preserve our identity, our need to remain within the 'tribe', to view our religion and our Punjabi-ness as wholly essential to our happiness and to our acceptance by the Sikh community that we respond to it as if our world has come to an end. This is a scene that will be played out with increasing frequency in the future; and we will have to come to terms with it on an individual basis, for there can be no 'right' solution to what may actually be a problem only of perception.

RELIGION:

The influence of other religions is often first felt by Sikh children during the celebrations of the religious festivals and holidays of the host nation, for example Christmas celebrations. The gaiety and scale of the celebrations, the giving and receiving of presents, the Christmas tree, the caroling, partying, all have a major impact on the children. The occasion seems all fun. Some Sikh families in the West actually 'celebrate' the occasion; one gets carried away with flow of events. There is no real harm in that as long as the situation is clearly explained to the child, but every effort must be made to celebrate Sikh festivals with equal or greater gusto if the subtle influence of, say, the Christmas celebration is to be minimized.

However, the real effect of the various religions that a Sikh child will be exposed to will actually depend upon the dominance or otherwise of religion in that country. Where there is separation of State and Church, as in the USA for example, the influence of the religion of the majority community will be somewhat muted; in countries like Malaysia, where the State professes a State religion, the impact is likely to be more pronounced. In Malaysia there is no official policy of trying to convert non-Muslims to Islam. Malaysia practices freedom of religion. We are, however, constantly exposed to Islam and the Malay culture – something that is neither unexpected nor unusual. From dawn to dusk, and beyond, we hear the call to prayer (*azan*), including on television (TV). There are regular TV programmes on Islam, actively promoting the religion. To presume that all this has no effect on the Sikh youth is to be in denial.

Add to that the influences of the other major ethnic groups, the Chinese (many of whom are Christians) and the South Indians (who are mostly Hindus, Christians or Muslims). In all these cases it is the influence of the other religions on the Sikh youth that worries the Sikh elders. The cultural influences that worry us are those that are so intertwined with the religions that the distinction between the two is blurred. In essence the Sikhs in such a society are like a little island surrounded by a sea of other religions, with wave after wave of evangelists pounding its shores. Whilst the Muslims do not go from door to door to convert non-Muslims to Islam, the Christians consider it a divine command that they go out and spread the Gospel amongst non-Christians. Being forbidden by law to preach to Muslims, the rest of us become 'fair' targets. In recent years there has become a common perception amongst certain Christian evangelists that the **Sikhs are more vulnerable to conversion to Christianity**, and an increase in the number of Sikh converts to Christianity seems to justify this perception. The question is "Why have Sikhs become vulnerable to conversions?"

In the case of conversions to Islam, in Malaysia at least, they have mainly been through marriage. It is the law of this land that any one marrying a Muslim must convert to Islam; when a person falls in love with a Muslim the only option open to him or her is to convert to Islam. To the best of my knowledge conversions to Islam (amongst Sikhs at least) have almost always been conversions of convenience rather than conviction. Whilst the same holds true in some cases of conversions to Christianity, many have in fact converted out of conviction. Belief in another religion implies a loss of faith in Sikhism. What causes this loss of faith?

PROBLEMS and DISENCHANTMENT:

The following are some causes of disenchantment amongst many Sikhs and may, in some cases, explain why some Sikhs convert to other religions:

1. Understanding: For most Sikhs the lack of faith in Sikhism is the result of a lack of understanding of the principles of the religion. In our Gurdwaras religious discourse is in Punjabi. Gurdwara programmes and discourses are almost entirely concentrated on the adults. The standard or level of Punjabi used is even beyond those who profess to know Punjabi. Add to that the fact that far too many of our children do not even understand rudimentary Punjabi. If I cannot understand what the preacher is saying, how can I believe in the religion? With little knowledge of Sikhism our children fall easy prey to other better organized religions. I can almost hear the retort: "So whose fault is it? Why don't you teach your children Punjabi?" The truth is that we are trying very hard, but an even bigger truth is that even those of us who understand Punjabi would much rather read about Sikhism in English. So comfortable are we with that language that we better understand and appreciate any idea that is put to us in English. We actually think in English. No matter how uncomfortable you may feel about these remarks, it is one fact that you cannot escape or change. The point being made here is that we must now consider teaching our children Sikhism in English. Just for a moment imagine the position of a non-

Punjabi (non-Indian) wanting to convert to Sikhism. His only access to the truths of Sikhism will be via English. Having converted, if he wishes to pray, he will have to go back to learning Gurmukhi to enable him to read the *Aad Guru Granth Sahib* (AGGS). Therein will lie his first hurdle. And yet, to even suggest that one should be able to read the scripture in English, and that such reading or prayer would be valid, will amount to "blasphemy". But if the truth of Sikhism is to reach not just the Sikh youth of the diaspora, but to others as well, we may have to open our minds a little. Several years ago a Hong Kong Chinese convert to Sikhism, who had translated the Japji Sahib into Cantonese, wrote a letter to the *Spokesman* stating to the effect that **we separate the Sikh religion from the Punjabi-ness** to which we have inextricably tied it. He received no response to his suggestion.

2. Logic: In his article *Apostasy of Sikhism or Violation of Rehit Maryada* [1] Professor Devinder Singh Chahal quoted a certain Mark Bestien as saying "...The main reason of decreasing population of believers in religion is that the teaching of religion is too stodgy and stern for modern man's swiftly changing knowledge of science..." Prof. Chahal went on to say that "...A similar situation is appearing in the case of Sikhism throughout the world..." In this age and time if any principle expounded by any religion cannot stand examination by simple common sense and logic, let alone withstand scientific scrutiny, it is unlikely to persuade anyone, except the credulous, as to its 'truth'. And yet day in day out our preachers in Gurdwaras spew out mindless myths palming them off as 'truths'. Religious dogmas must pass the test of reason or fail to truly convert the unbeliever. As Thomas Jefferson says "It is ...blasphemy against religion to suppose it cannot stand the test of truth and reason." [2] We spend so much time and energy on minor and meaningless ritual requirements that we fail to focus on the real teachings. We will have to justify every religious demand or dogma with reason, only then can we point to the defects in the reasoning of other religions – and, mind you, there are many rituals and dogmas there that cannot stand to the scrutiny of reason. With every passing day an appeal to reason will be in ascendance and that to 'faith-alone' in decline. But if we fail to teach the spiritual truths found in the AGGS to our children, as is happening in most Gurdwaras, and instead continue to harp on rituals and external symbols alone, the simplified dogmas of other religions will begin to appeal.

3. Apostasy: This is a word that comes hot on the heels of the question *Who is a Sikh?* We are repeatedly told by some that only the *Keshdhari* is a Sikh, the presumption being that the *keshdhari* is automatically a Khalsa; thus only a *keshdhari* is considered a Sikh. Whilst reason will tell you that this conclusion does not wash, no one really wishes to discuss the issue. The clean-shaven Sikhs (or non-*Keshdhari* if you will) let matters rest because they have no wish to further divide an already divided community; this silence on their part should not, however, be interpreted as acceptance of the 'truth' of the proposition and the conclusion drawn above. Without getting into a debate on the validity, or otherwise, of the proposition, it is necessary to make clear that this insistence on calling clean-

shaven Sikhs apostates hardly endears them, especially the youth, to the religion, and so makes them vulnerable to other religions that seem more reasonable or liberal. And this despite the fact that some of the dogmas of the adoptive religion, as stated earlier, absolutely fail to stand to reason; for example the issue of the Trinity, or that God had a son, cannot appeal to any logic. Coming from someone who is clean-shaven, the line of argument associated with this will appear as self-serving to some. The issue has nevertheless been dealt with in detail and with logic by Prof. D S Chahal, a true-blue *Keshdhari* Sikh, in his article mentioned earlier [1]. This article was presented by Prof. Chahal in October 1996 at a seminar in Chandigarh but the Organisers of the seminar neither distributed copies of the paper amongst the other participants (something they did for the other papers presented) nor did they publish the paper in the proceeding of the seminar. Evidently the organisers were not ready to listen to views contrary to their concept of Sikhism. Without keeping an open mind and countering opposing views with reason you are unlikely to convince Sikh children of today let alone the children of the future. Do not be quick to label anyone who does not measure up to your standards as an apostate. A difference of opinion is not necessarily disadvantageous to the cause. To quote Thomas Jefferson again: *Difference of opinion is advantageous in religion. The several sects perform the office of censor morum over each other.* [3]

4. Service: The concept of service (*sewa*) is integral to Sikhism; at least that is what we are repeatedly told. Yet when a Sikh family finds itself on hard times our community fails to be of any help. Our Gurdwaras are often flush with funds (why else would so many resort to all manner of deceit to win SGPC elections, for example?) but cannot find enough money to help such families. I know of at least one family that converted to Christianity because only the Church came forward to ensure that the family was well-fed, clothed and the children sent to school. Another such family was close to conversion for the same reasons but fortunately a couple of Sikh organizations have taken over the caring of the family. **We have to come out as a more caring religion, capable of taking care of our own at least.** The Christian example is often cited by those who are attracted to the religion.

5. Leadership by Example: Sikh leaders have to be exemplary. Take a quick look at the leadership of the Sikhs in Punjab and you have every reason to lose faith in Sikhism. To add insult to injury the leaders meet to the hilt the external requirements of being called Sikhs. The SGPC is considered by some to be the 'Sikh Parliament'; heaven forbid that it be called to run a country. On a lesser scale some of those who want control of the Gurdwaras literally fight for elections to Gurdwara Committees - with swords! And they are going to teach the children about Sikhism?

6. Rituals and Idolatry: This is actually related to use of reason and logic mentioned above. During the time of Guru Nanak religion was the domain of the Brahmin, and a plethora of meaningless rituals was the most essential part of religion. Guru

Nanak freed the masses from this 'Brahmanism' and its rituals. Guru Nanak says:

Je Janas Braham Karam, Sabh Fokat Nischau Karam
If they happen to know the nature of God, they will realise that all rites and beliefs are futile. (AG 470) [4]

Aasa mansa bhandani bhai, Karam dharam bandhkari
Rituals and ceremonies are chains of the mind (AG 635) [5]

Jalo aisi reet jit meh piara veesreh
Cursed be the ritual that makes us forget the Loved One. (AG 590) [6]

And yet, from the Golden Temple (Harmandir Sahib) down to the village gurdwara, we are mired in pointless rituals. Every *sant* that comes to our shores brings with him some ritual and leaves the community arguing and quarreling about it. The 'believers' go to great lengths to perpetuate those rituals whilst the youth are left bewildered and disappointed. Idol worship is roundly condemned in Sikhism. Guru Arjan Dev says:

Jo paathar ko kahete dev, taaki birtha hoveh sev.

Jo paathar ko paai(n) pai, tis ki ghaal ajaai(n) jai
Those who consider stone images to be God, their worship is wasted. Those who fall at the feet of the stone idol, their prayers and service are futile...All worship and adoration of the idols end in nothing. (AG 1160) [7]

Over the years our treatment of the AGGS has reached proportions that amount to worship. **Have we begun to worship the AGGS as an idol?** This question has been asked by some before [8]. Of late the practice of *Nagar Kirtan* is taking root in this country. It is becoming fashionable to take out the AGGS in ceremonial procession during *Gurpurbs*. Several gurdwara committees have started this practice, which was not in evidence before. This is reminiscent of the Hindu practice of taking out a chariot with the *moorti* of a deity in procession during certain Hindu festivals in this country. Evidently this practice is common in India also. What purpose does this serve? This smacks of idol worship even if some would vehemently deny it.

Yet another practice that suggests idol worship is the practice of the AGGS being 'put to bed' every night, at the close of day, and after the last prayer. A special place has been prepared in every gurdwara for this purpose and named *Sach Khand*. Many have air-conditioned these special rooms, or at least put in a fan. When questioned, one 'learned' *granthi* is alleged to have replied, "If you need an air-conditioned room for your comfort don't you think *Babaji* deserves one?" This practice of providing a separate room for the "rest and retirement" of the AGGS for the night is practiced at the Golden Temple also. Several such practices, including some of the requirements in the *Rehat Maryada* in relation to the AGGS, make it **very hard** to reconcile them with our strict aversion to idol worship. A separate rest room for the night is difficult enough to accept, but the need to provide a fan or air-condition is too much to swallow.

7. Simplicity: For more than one reason it will be easier to make comparisons with Christianity. Many Sikhs, and others,

find it easier and simpler to identify with the Christian concept of a 'Loving God' because the 'principles' of the religion are explained in simple, easy-to-understand terms (never mind the logic or lack of it). Christian preachers come across as truly humble and caring individuals. Parishioners turn to their preachers for advice and comfort when faced with personal/family problems, secure in the knowledge that their confidentiality will be maintained. This is in sharp contrast to our *granthis*. We may claim that we have no priests or priestly class but the fact is that our *granthis* are de facto priests; that is how they are viewed by the Sikh congregations. They must come across as learned, compassionate and trustworthy individuals.

8. Gurdwaras: In the early years of the migrant Sikhs the Gurdwara was not only the place of communal worship but the centre of all activities of the community, where the first generation of migrants met and discussed problems of mutual and individual concern. Today the Gurdwaras serve only as places of worship where one goes to celebrate a religious festival, give thanks, or in relation to ceremonies concerning marriage, death, birth, etc. Imposition of unreasonable rules and regulations in relation to clothes, footwear, serving of meals (*langar*), and the like take precedence over dissemination of Sikh teachings. The Gurdwaras have failed to serve as the focal points of the migrant Sikh community

This list of reasons, for the disenchantment of some, and conversions of others, is neither comprehensive nor, perhaps, will it be entirely convincing to some. Nevertheless it addresses some issues that need resolving.

REFERENCES:

1. Chahal D. S. 1997. Apostasy of Sikhism or Violation of Rehit Maryada. (From his website.)
2. Thomas Jefferson. 1814. *Letter to N. G. Dufief, Philadelphia Bookseller*. (From *Positive Atheism's* Historical section on the www).
3. Thomas Jefferson. *Notes on the State of Virginia, 1781-82*.
4. AGGS, M1, p 470
5. AGGS, M1, p 635
6. AGGS, M1, p 590
7. AGGS, M5, p 1160
8. Sidhu S. S. 1999. Is There Any Place for Ritualism and Idolism in Sikhism? *Understanding Sikhism Res. J. 1 (2): 37-41*.

[Part two of this very important article detailing the possible solutions will appear in the next issue and will include acknowledgements and rest of the references. We regret that for lack of space we could not publish the entire article in one issue. ED.]

*****

REFLECTION ON MATA GUJRI JI

in the context of Sahibzadas' Shaheedi and today's status of Sikh women in contemporary society

Gurmeet Kaur, USA

[This is part 1 of two parts. Part 2 will appear in the next issue.]

Guru Nanak had a vision for a conscious path for all men and women equally. We have not done justice to his vision because one pillar of the society remains weak: The woman in Sikh Path of life. Even though our history produced perfect role models

such as Mata Gujri, the dominant cultural subjugation of women has greatly overshadowed the spiritual reforms of the Guru. Hence Guru Nanak's vision remains unfulfilled, and the lessons from Mata Gujri's martyrdom are forgotten.

Only by acknowledging the problem, committing to the solutions, taking personal responsibility, and seeking the true wisdom from Baani, will we, the women and men of the Guru, restore the principles of the social equality, liberty and justice, he laid out.

Let us look at the status conferred upon Sikh women and the state of Sikh women today, along with some important steps in the individual transformation to a Conscious Sikh Woman.

ਬੰਦੇ ਖੋਜ ਦਿਲ ਹਰ ਰੋਜ ਨਾ ਫਿਰ ਪਰੇਸਾਨੀ ਮਾਰਿ:

O human being, search your own heart every day, and you will not wander around in confusion.¹

Pay attention to the things that are critical to your being as a spiritual person. Live fully before dying, like Mata Gujri did – like she inspired the Sahibzadas to live.

Reflection on Mata Gujri Ji

Mata Gujri was a perfect woman, a Puran Istree. The word "Stree" originates from Sanskrit and means "expansion."² In a physical sense women expand by being mothers. In a spiritual sense, women give their children the ideals and values to live by; they nurture a sense of security; and they have the power to construct or destroy their families and their generations to come.

So, it is only pertinent to say that Mata Gujri was a Puran Istree in both the physical and spiritual realms. She completed the life and mission of Guru Teg Bahadur; raised the extraordinary child Gobind; managed the affairs of the Sikh Panth while the Guru was still a child; and inspired and prepared her young grandsons for the extraordinary courage, grace and sacrifice that would be required of them at such tender ages.

Let us look at her life and the different roles she plays as a perfect woman.

- **As a Daughter:** Mata Ji was brought up with the consciousness of the Guru's light; she fulfilled her parent's aspiration of serving the path of the Guru beyond their expectations by growing into a perfect role model of grace, strength, persistence and sacrifice.
- **As a Wife:** She supported Guru Tegh Bahadur when he was deep in meditation for years, again while he was on his missionary tour, and finally, when the Guru left for Delhi to make the supreme sacrifice.
- **As a Leader:** After Guru Tegh Bahadur's martyrdom, she and her brother, Kirpal Chand had the responsibility of managing the affairs of the Panth. She also organized the langar (community kitchen)

and played an important role as the administrator of the army. She had an important role inspiring the Khalsa armies during the battles Guru Gobind Singh had to fight. Her role in the battle of Bhangani is especially remembered.

- **As a Mother:** She molded the father of the Khalsa, the great Guru Gobind, raising him as a single mother after the martyrdom of Guru Teg Bahadurji.
- **As a Grandmother** and inspiration to the young martyrs: When Mata Ji and the sahibzadas were arrested and confined in Sirhind Fort, and as the children were summoned to appear in court each day, she kept urging them to remain steadfast in their faith. She constantly reminded the Sahibzadas that their Grandfather and Great-Grandfather had both sacrificed their lives to strengthen the ideals of Guru Nanak. Her support of her grandsons played such an important role in Sikhism that as Sikhs, we probably owe our existence to her. It was due to her role that the seven and nine year old children did not budge from their beliefs and attained martyrdom. If the Sahibzadas had accepted Islam on that winter day, Sikhi probably wouldn't exist as it does today. So, in fact, we stand tall because of the teachings and the inspiration Mata Ji provided to her grandsons and thousands of martyrs who gave their heads and not their faith.
- **As a Martyr:** While imprisoned on top of an open tower during the cold month of December, Mata Gujri continually did simran with no complaints about her physical being. She attained martyrdom the same day as her grandsons after hearing that her grandsons had been bricked alive rather than give up their faith. Her mission had been fulfilled.

Shashi Bala, Reader of Guru Nanak Dev University, writes, "*Mata Gujri holds the position of wife of a martyr, mother of a martyr, the grandmother of martyrs and herself a martyr.*" She truly knew how to live. She definitely knew how to die. She remains an inspiration for millions of souls for all time to come.

Status given to women in Sikhi

"In a woman man is conceived; from a woman he is born. With a woman he is betrothed and married; with a woman he contracts friendship. Why say she is inferior, the one from whom even kings are born? Without woman, there would be no one at all." - Guru Nanak³

A unique aspect of the social status of women in Sikhi is that we did not have to fight for it. The Guru's enlightened ideals and efforts offered equal status some 500 years before most women could even dare to talk about or ask for equality. As suggested in the Gurbani, without women, there would be no one at all; they are the source of the physical existence of humanity. Thus, Gurbani explicitly acknowledges their empowerment, dignity, and strength. A woman's manifestation as a spiritual being as seen by the Guru goes beyond motherhood. For example, approximately one third of the missionaries Guru Amar Das

trained were women. Later Mai Bhago served Guru Gobind as a warrior saint.

According to Bhai Gurdaas, Vaar 5, Pauri 16,⁴

ਲੋਕ ਵੇਦ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਅਰਧ ਸਰੀਰੀ ਮੋਖ ਦੁਆਰੀ:

From a temporal and spiritual point of view, woman is the other half of man and assists to the door to final liberation.

Thus, In Sikh thought, a woman is an equal partner to a man in the spiritual advancement of all humanity. Even God is depicted as both man and woman.

- ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਮਾਤਾ:

O Lord, You are my Father, and You are my Mother⁵

- ਆਪੇ ਪੁਰਖੁ ਆਪੇ ਹੀ ਨਾਰੀ:

You Yourself are the male, and You Yourself are the Female.⁶

Additionally, Gurbani frequently refers to the individual soul as feminine.

- ਠਾਕੁਰੁ ਏਕੁ ਸਬਾਈ ਨਾਰਿ:

- There is one Lord, and all are His brides.⁷

Reading Gurbani we can easily see that the Guru condemns practices and restrictions that keep women in a position of inferiority. There are several references to condemn cultural practices, such as sati and dowry requirements, that belittle women and consider them as an inferior gender.

On the physical plane, Gurbani explicitly teaches us to hold men and women as equal beings. Indeed, as we strive towards higher consciousness, we must transcend beyond the distinction of man or woman. On a spiritual level there is no male or female. Differences, conflicts, divisions, and duality do not exist.

ਪੁਰਖ ਮਹਿ ਨਾਰਿ ਨਾਰਿ ਮਹਿ ਪੁਰਖਾ ਬੁਝਹੁ ਬੁਝਮ ਗਿਆਨੀ:

The female is in the male, and the male is in the female.⁸

Let us now see the results of such vision and effort by the Guru in those times.

Some examples of outstanding Sikh women in early Sikh History

Through the radical teachings of Guru Nanak and in a short period of time, Sikh women broke the shackles of subjugation and became the temporal and spiritual supporters of men, and in some cases, even their leaders. Let us visit some of the well-known examples.

Guru Nanak's view of the equality of women was shaped by his own mother, Mata Tripta, and his sister, Bebe Nanaki. Legend has it that he argued with the Brahmin at his Janaue Ceremony that if his sister was not good enough for the Janeau, the Janeau was not enough for him. It was a very public declaration on the equality of women.

Mata Khivi, the wife of Guru Angad Dev, took charge of the langar and created a new social consciousness for women. Bibi Amro, the daughter of Guru Angad, brought Guru Amar Das to the fold of Sikhism.

Bibi Bhani, Bibi Dani, Bibi Pal and others were in charge of the different Pirhis (the Parishes) established by Guru Amar

Das Ji. He assigned 52 women missionaries out of 146 to go to various parts of the country and unfold the glory of Naam.¹ They enjoyed authoritative powers and had jurisdiction in places like present day Kashmir and Afghanistan. All this occurred in the late 16th century, a time when no other major religion acknowledged the equality of the Creator's creations.

Sikh women also took prominent roles in the military as exemplified by Mai Bhago and the battalion of 200 women who rode from Punjab to Nanded to rescue the Takhak Sri Hazur Sahib. Then there was the sacrifice of countless Sikh women who held their butchered children in their arms, who were tortured to death, and starved or flayed alive, but who never gave up their faith. Besides the service, leadership, and bravery of Sikh women, it is appropriate to mention the reverence Sikh men gave to all women.

The Sikh soldiers never exercised proprietary rights over women captured in battle. It is on record that in a battle, the Begum of the Governor of Bassi Pathan fell into the hands of the Sikhs. Sahibzada Ajit Singh, escorted her back to the enemies' camp, but during her time with the Sikhs she was treated as a sister.⁹ The numerous examples of chivalry in history have earned Sikh men a reputation even from their opponents. Qazi Nur Muhammad, who fought against the Sikhs, recorded in his Jangnama, "Really, these dogs have great respect for women."¹⁰

Why wouldn't they? Their Master, the great Guru Gobind Singh, set the example by asking Mata Sundar Ji to sweeten the nectar of life for a Sikh in the Amrit Ceremony and declared Mata Sahib Deva as the mother of Khalsa.

Sikh women have played a glorious part in history, and examples of their moral dignity, service, sense of duty, self-sacrifice, and persistence will remain a source of inspiration forever. From this historical perspective, let us now examine the state of the contemporary Sikh woman in today's society. How is it different than what the Guru envisioned?

References

¹ SGGS p. 727

² T. Singh Gurbani Articles www.gurbani.org

³ SGGS p. 473

⁴ T. Singh Gurbani Articles www.gurbani.org

⁵ SGGS p. 103

⁶ SGGS p. 1020

⁷ SGGS p. 933

⁸ SGGS p. 879

⁹ Allaboutsikhs.com

¹⁰ The Sikh Women, Sikh Missionary Society U.K.

¹¹ Ibid.

[About the Author: Bibi Gurmeet Kaur is a Gursikh Mother of a young and aspiring khalsa, an active member of the Sikh Community in Atlanta and a full-time professional. Gurmeet is serving as a volunteer Gurmat teacher in the local Sikh Community, connecting children with Gurbani, Sikh history and Sikh issues. She is working to develop an organization named Conscious Children to change the lives of orphan and underprivileged children in India into conscious Gursikhs by an end-to-end investment into their being as individual souls and not as objects of handouts.ED.]

*****

FAKE IT AND YOU 'II MAKE IT!

Devinderjit Singh

St. Catherine's College, Oxford (October, 2004!)

In the light of Yogi Harbhajan Singh's recent death in Espanola, New Mexico, USA, and the associated eulogies, I felt that it might be interesting to hear about my experiences with that community. Although I was never a member of 3HO (the '*Happy, Healthy and Holy Organisation*'), I was a bemused, bewildered and often irritated bystander at Espanola for a year or so in the late 1980's.

I'm an English Sikh, with Punjabi ancestry, and worked as a Post-Doctoral Fellow at the Los Alamos National Laboratory for three years. Finding a community of Sikhs nearby (and in the desert at that!) was a pleasant surprise, and I was naturally drawn to attend the Sunday *Diwans* and participate in the *Kirtan*. The discipline and dedication of the Espanola Sikhs was very humbling, and I was also impressed with the tradition of distributing *Shabad* sheets so that people could join in the worship more easily; it was certainly much better organised than the general chaos I had been used to at most Gurdwaras. I made several good friends there, whom I still remember with fondness.

These were all the positive aspects, but it didn't take long for me to start having my doubts too. My parents had brought me up to pay homage only to the *Guru Granth Sahib*, and so I found the constant mention of Yogi Bhajan (YB) in the Ardas quite annoying. I was particularly irritated by the deference shown to him through the title of *Siri Singh Sahib*, and the assertion that he was the supreme Sikh authority of the 'Western hemisphere'. What did that mean, if anything? I'm as western as anybody in my upbringing, attitudes and outlook (even live West of the Greenwich meridian, if only by 1.25 degrees!), and YB certainly had no authority over me. Besides, who was the equivalent for the Eastern (Southern and Northern) hemisphere? Nobody, it was complete nonsense!

I also found many practices taking place, such as astrology, which perplexed and horrified me greatly. Not only were they inconsistent with my training as a Mathematical Physicist, with a background in Radio-Astronomy, they were at odds with my understanding of Sikhism; and yet these were being encouraged. Even worse, YB was misrepresenting Gurbani. 'If you recite this Shabad so many times, it will bring you so and so.' This is totally against *Gumlat*!. It's simply meaningless chanting, and even that for worldly ends, rather than reflection-contemplation on the Guru's message about the Love of the Almighty.

I did try to raise my concerns with some of the people in Espanola, but it wasn't very fruitful; usually I just ended up in a heated debate. I remember once asking about the Solstice events, trying to make sure that they were just convenient times of year to get together rather than having Druid significance. I was told that they had some Yogic, or astrological, meaning. When I tried to point out that acting on such (supposed) attributes was at odds with Gurmat, I had the *Baran Mahan*,

and some quotation like '*Raj jog takhat dhian Guru Ram Das*', thrown in my face. Hum! My view was that while Sikhism and Yoga were not mutually exclusive, they were not synonymous either. My 3HO friends disagreed. In a way, this example illustrates the conclusion I came to. The 3HO crowd and I might have been doing the same things, such as keeping *Kesh*, reading *Gurbani*, and so on, but we were doing them for entirely different reasons. When my 3HO friend read the Baran Mah, he saw the mention of the seasonal months as a cue for astrology. When I read them, and other time-related passages, I got completely the opposite message. Namely, that it doesn't matter what month of the year, day of the week, or hour of the day it is, if we remember God through loving devotion, it's time well spent; if not, it's a wasted opportunity.

Despite my misgivings, I was quite keen to see and hear YB in person. After all, he must have some unusual charm, or charisma, or something, to be able to influence so many people is such a profound way (I usually count myself lucky if I can persuade my undergraduate students to do their sums properly!). When I did get to meet him at a Diwan in Albuquerque, I was disappointed. He was rude, crude and not very good. His hour-long sermon was nothing more than incoherent rambling, mostly twaddle, with a light sprinkling of *Gurbani* to add a veneer of respectability. I was dumbfounded. I just couldn't understand what people saw in him; it's still a complete mystery to me. My 3HO friends kept saying how wonderful he was, and how much love they got from him, but I could only wonder how deprived their former lives must have been. If YB had been my introduction to Sikhism, or anything else for that matter, I would have told him where to go and run away a mile myself. YB was very smart, of course, and avoided locking horns with anyone he thought was likely to stand up to him. He was always very polite to me on the odd occasion that we were both at the same place. I think he knew that he'd get some lip back if he tried any nonsense on me.

One of my biggest disappointments was that Bhai Jiwan Singh, to whom I was told he was greatly indebted for getting him out of a serious bind, did not get him to back up his ideas. But then Bhai Sahib is too much of a saint to cast the first, or any, stone; he tries to associate with just the good aspects of people and avoids dwelling on their shortcomings. As for the *Jathedhars* of the *Akal Takhat* and such like putting YB straight, it was never going to happen. Most of them are quite corrupt themselves and pandered to YB (on seeing his wealth and status) instead of admonishing him. The sad fact is that there are numerous self-styled saints whom the Sikh masses follow (because it's far less effort than studying the *Guru Granth Sahib*, and contemplating the *Guru's* message) who wield considerable sway over the Sikh hierarchy (which shouldn't be there, as such, in the first place anyway). Compared to some of them, YB's antics paled into insignificance.

I posted the above account of my observations about YB and the 3HO Sikh community on an e-forum for former members a few months ago, and received the following confirmation of my analysis:

What you expressed is what I have been wondering might be the opinion of Sikhs of Punjabi descent. Most are too polite to say it directly when speaking with a 3HO Sikh, like I used to be, but would hint at it. I also found that when I began to get serious about Sikhe, I realised 80% of what 3HO did was contrary. My experience mirrored yours when I went to Harmandhir Sahib -we all wore beards and kirpans, but that was where it ended. I found so many of the Sikhs there so devout and humble and without the superstition I had been surrounded with in 3HO. I also agree with your assessment of the Jathedhars, as I have seen them scramble for the 3HO money, time and again. Again, thank you for finally posting a traditional Sikh viewpoint based on having experienced 3HO firsthand. Many Punjabi Sikhs are so happy to see Americans in turbans they overlook everything else. They often are never exposed to day today 3HO.

When I was in Espanola in 1988, I ascertained that there had been about four or five thousand 3HO Sikhs during its heyday. Roughly half of them had left a few years earlier, but nobody seemed willing to talk about it much. Now that I've been able to befriend some former members, I've learnt how badly exploited they felt when they eventually saw through YB's veil of deception. They are convinced that YB's outfit was nothing more than a cult designed for his personal betterment, with the Sikh facade merely providing a convenient cover. All but a handful have given up being Sikhs, although they harbour no ill will towards Sikhism itself; indeed, most retain a great deal of respect for *Gurbani*. One of the few who has remained a Sikh is Amar Prakash Singh, and his eulogy for YE is as follows:

I have met many good Sikhs, some great Sikhs and maybe even a couple of Saints in my life, but Harbhajan Singh Puri was not one of them. I joined 3HO almost 30 years ago to become a Sikh. I was a chela of his for almost 20 years. I left when I found out that most of his teachings were contrary to *Gurmat* and the *Rehit*. It wasn't until I left that I actually became a Sikh. My whole experience with Harbhajan Singh can be summed up in a quote from Farid (*Guru Granth Sahib*, p. 1384)

*I considered him a saint having swan like purity.
That is why I sought his association.
If I knew he was a hypocrite like crane.
I would have kept away from him all my life.*

This seems like a fitting epitaph for YB to me. An alternative would be one of his own favourite catch phrases. "Fake it and you'll make it!"

*****

SIKH COMMUNITY AND THE SINGH SABHA INTERNATIONAL

Dr. Jarnail Singh, Canada

Paper read at the SSI-WSC, Dixie Road Gurdwara, Mississauga, Canada
Sept. 25, 2004

The present day Sikh community can be described very briefly: The community is living in the past, day dreaming of the future and ignoring (ignorant) of the present.

Wherever we sit we talk of the glorious past: Struggle against the Mughals, Pathans and struggle against the British imperialism and colonialism. We forget that the Mughals are gone, Pathans are confused in their own country and the British imperialism has changed into Commonwealth of Nations. But we continue to see our glory in the disappearance of powers (ghosts) of the past.

I do not mean that we cannot and should not seek inspiration from the heroic struggle of our ancestors. That we can and should do. But to be so dazzled by the light that we cannot do anything else does not do any good to any one. It is nothing more than to proclaim- Pidram Sultan Bood- my father was a Sultan-King. Let us pause and see how various elements of the Sikh community are behaving (misbehaving).

1. Sikh Leadership (Political)

For the last 50 or so years it is evident that the Sikh leadership is totally confused and they are going in circles and do not know how to get out of this whirlpool. Perhaps, they do not want to get out. Like the proverbial Chamgadar (bat) they like the darkness of the cave. During this half a century they have asked the Sikh public time after time for sacrifices. And the public has always responded to the call. At the same time public has been invariably deceived. What has been the result of those Morchas? So much loss of men and material and even loss of self-respect and dignity. We claim that our ancestors rescued young women from the invaders, but today we have been unable to protect our own daughters and sisters.

The basic issue to be asked is- and somehow the Sikh public never asks- What our leaders do when they are in power, at any level? When they are out of power, they cry hoarse about the injustices to the community and so on. But when they get power, at any level, be it Gurdwara, SGPC or the Premiership of the State, they forget all promises they made. Mr. Badal is a good example of that.

In power their objective is simply to gather maximum amount of money in the shortest possible time. As for the public is concerned, it does not matter, whether it is Congress ministry or Akali Ministry. They have to deal with the same corrupt Thanedar/Patwari and so on. Only the boss of the Thanedar changes, there is no change for the man in the street.

In fact we can say there is no political leadership of the Sikhs. There are individuals who are playing political roles and making hay for themselves during the process. For this point to understand, it will be sufficient to note: How Baba Joginder Singh came to be the Chairman of the Akali Dal after the Blue Star operation? What qualifications an eighty year old illiterate man could have to be nominated, elected or selected President of the Akali Dal. Think about that-that shows the total bankruptcy of the Sikh leadership and misfortune of the Sikh Community.

2 Religious Leadership

SGPC and the so called High Priests can be called as the apex of the Sikh religious leadership. It is well known that SGPC has become and is used as a stepping stone for political office or

influence peddling. The decisions of the SGPC (rather of its bosses) are always influenced by their political interest. That leads to the interfering from Non-Sikhs in the religious affairs of the Sikh community at the highest level.

The situation with regard to the so-called Jathedars of various Takhts is equally confused, if not worst. No body knows how these Jathedars are appointed. What are the powers, relationship between various Takht Jathedars and so on? For the last so many years they are acting, mainly:

- To support their political bosses.
- To make money through their friendship with Deradar Sadhs at home and abroad.
- To silence any dissenting opinion on any subject.

Upholding of the Sikh principles and Maryada is not their concern. In fact they will do their utmost to sabotage it, if that brings them money. Publication of the Gurbilas Padshahi Schevin is a good example. Declaring the Sikhs as descendant of Luv nd Kush is an other one. This is from the highest level and the highest High Priests.

3. Priestly class:

We the Sikh proclaim and very loudly, that there is no priestly class in Sikhism. This is a misrepresentation of the ground reality. It is true that there is no priestly class sanctioned in Sikhism, but a priestly class has come to exist in the Sikh community. In a sense we have the worst of the two worlds- we have no priestly class, but we have the worst priests.

In other religions, especially Christianity and Judaism, they accept priests but they have put structures in place. These structures help to have some control over the priests. But our priests (non-priest), preachers and Kathakars are free agents, they are not in any one=s control. Secondly, priests in other religions are well educated, but our priests are generally with very minimal education- if at all.

A large number of our priests, preachers advocate what is against Gurmat. Some of them go so far that they would not accept Karah Prashad and would not partake Langar sitting with others. They contend that the Langar prepared for the Sangat at large is not in conformity with the rules of purity and so on. There are preachers who won=t join in Ardas with the Sangat But they are being considered teachers and preacher of Sikhism and they are being paid handsomely. That is the situation, still we say that there is no priestly class among Sikhs.

4. Sikh intellectuals and writers.

Leaving aside some honourable exceptions, Sikh intellectuals are not much concerned with the issues confronting the Sikh society. At the same time they bemoan that the situation of the community is not very bright. They would like to avail of all (any) the advantages that flow from the group identity but would not like to be associated with any one to improve the situation.

A few of these have gone to the extent to advocate, the general public should not concern with the Research work being done

in the Universities. Their argument is: the Findings of the Research workers (themselves) may shake the faith of the public. In real terms they are telling us that Sikh religion is not based on true values and they (learned individuals) know the truth. What a hypocrisy and underhand means to sabotage the Sikh society and the Sikh religion.

There is a subgroup, especially Punjabi writers, though born in Sikh families and getting their sustenance from the Sikh community, do not even want to associate with Sikhs. S.I.K.H is a four letter word for them. These people will talk about human rights and suppression of people all over the world. But when there is any question of Human rights or suppression of Sikhs, they get tongue tied.

5. Sikh Public at large

The Sikh public is totally perplexed and confused. There is no direction from the authorities, whose job it is. Our so called preachers and Deradar Sadhs have completely taken over. Their advice is simple: Nam jap and so on. In practical terms it comes to Paath and multiple Paaths. In this respect the Sikh community today is in the same condition where the Catholic church was about 500 years ago- Selling of Indulgences. You pay sufficient amount and all your sins are washed away. A nexus between Sadhs, Deradars, politicians and police has been interwoven and the public finds itself caught in the web of superstition, corruption, political chicanery and betrayal.

Question can be asked- What can be done?

Our general refrain is: We need good leaders, then we go to the extent, we need a good leader. In fact we are not looking for a leader, but we are hoping for a Messiah, who will do every thing for us and go away and we enjoy the results of his labour. Rest assured, there will never be a Messiah. We can wait till eternity. Guru says, We have to arrange our own affairs. The institution of Panj Piaras (representative body) just means that. In the light of the Teachings of our perpetual Guru- Guru Granth Sahib- we have to uplift ourselves through our own collective efforts.

What we need is: to have a body of individuals who perform the following tasks:

1. Clarify or help to clarify basic practices, ceremonies- such as Paath, Akhand Paath and the misconceptions and superstitions that have crept in. Thereby these ceremonies can be accomplished in their proper perspectives.
2. Bring out the degeneration that has crept in our institutions, such as SGPC, functioning of various Takhsats and so on.
3. Educate the public so that improvements can be achieved in the institutions.
4. Expose the nefarious Deradar nexus, their camp followers, in Canada, USA, India and other countries.
5. Develop a comprehensive education system for infants, children and adults.

Without light, transparency and responsibility no progress is possible. The task and purpose of this body has to be to educate the public, so that the public does not follow the leaders, religious as well political, **blindly** and they **demand**

accountability from the Leadership. Generally, it is said, we need good leaders but the question can be raised, who will lead the Leaders? In the final analysis it is the awakened and educated public only that can keep the Leaders on the right path. No amount of mantras, wishful thinking and Akhand Paaths will achieve the objective.

These are exactly the objectives of the Singh Sabha International. Let us work with them, rather be a part of the movement.

*****

HOW TO RECONCILE?

Prof.Pritam Singh Grewal, Cambridge, Canada

In the news:

Gold-plated palanquin, a rare piece of craft, awesome labor of love and a sign of devotion, is made to hold Guru Granth Sahib and a bir with gilded covers would grace the ceremony as we reverently mark the Parkash anniversary.

In Guru Granth Sahib:

Guru Nanak says

“Soina rupa sabh dhaat hai maati ral jae” (p.1012)

Gold and silver are nothing but perishable metal.

“Koorh soina koorh rupa koorh pehnanhar” (p.468)

False is gold, false is silver, false is the wearer.

Says Guru Ram Dass:

“Rattan padarath maanka soina rupa khak”(p.47)

Jewels, treasures, pearls, gold and silver are just dust.

Again:

“Jin shardha ram nam lagi tin doojay chit na laya ram

Jay dharti sabh kanchan ker deejay bin navai aver na

bhaya ram” (p.444)

The one (Sikh) devoted to ram naam

hankers not after anything else.

Even if the whole earth is turned into gold

he longs for naught other than naam.

Should we glorify the event with mere glitter of gold to feel good and smug?

Does the crust mean more than the wholesome core?

Should we stop at the shell unmindful of the kernel?

Or heed the Gurus' instruction

Beyond the alluring illusion

and enter this common treasure

to share the words of wisdom?

*****

WATER FORUM

Tel: 0172-2544920, #742 Sector 8, Chandigarh-160009

November 16, 2004

Dear Friends of the Punjab Rivers,

A question that I pose to myself is, 'am I doing enough for our rivers?' I am disturbed to realize that the answer is 'no.' In some ways, we all need to become more active.

One shortcut available to us is that we try to convey the outfall of the destruction of Punjab's environment to all those countries that the Sikhs in particular and the Punjabis in general will target for migration. It will be the English speaking world

to which they will flock in large numbers. Since the number is around sixteen million, everyone around should feel disturbed.

The other point to be clarified to them is that in the world which is fast becoming a village, the concepts of a national state and of state sovereignty are but mere excuses for not doing what needs to be done. Iraq and Afghanistan are two examples where the fig leaf has fallen off with a big bang (a new big bang theory can perhaps be proposed in the changed circumstances). Those living in the 'Bush-land' can make it clear to policy makers that there are hundreds of thousands of people waiting to migrate to it. For better effect and taking advantage of the fact that the Americans cannot distinguish between the Sikhs and the Muslims, they could be told of the hazards of the Taliban sneaking in. With a little bit of effort, 'Bush-land' people could be persuaded if the magic formula 'making America safe' is repeated often. Surely America would be safer if environment in the Punjab is somehow preserved.

More seriously, we need to persuade some peoples' representatives to form parliamentary groups for the preservation of the Punjab's environment. It is legitimate to consider it a most relevant project in view of the UN sponsored treaties subscribed to by almost all nations of the world. The example of United Kingdom which has already formed an All Parties Parliamentary Group for the purpose could be quoted.

On November 2, 2004, I attended the inauguration of Group's Environment Advisory body. I tried to convey the pro-river-water sentiment to those present. It is possible to adopt the approach while superior arguments could be presented. I present it below as a convenient draft that could be somewhat useful to the better endowed.

You will be happy to know that our Cambridge friend Devinderjit Singh has approached Dr. Lowe who may help us in bringing our problem to the notice of the academic world. Perhaps friends in other countries could make such efforts.

With regards,

Gurtej Singh, Chandigarh

Disturbing aspects of the impending doom

Text of the presentation made by Gurtej Singh at the inaugural meeting of the APPG in the Grand Committee Room of the House of Commons, London on November 2, 2004, at 8 pm.

Mr. Chairperson and the distinguished members of the Punjabis in Britain All Parties Parliamentary Group (APPG), I have travelled all the way from the Punjab just to witness the inauguration of the very hope inducing Environment Advisory Group of your organization. The fact that APPG is chaired by a very public spirited person Mr. John McDonnell, is concerned with the environmental issues in the Punjab and that it is composed of distinguished Members of the British Parliament are the reasons which are particularly comforting.

Usually the world wakes up to great tragedies only after they have happened. I must congratulate you for the farsightedness in comprehending the impending disaster. May be you actually are

just in time to prevent it from happening, as innumerable people fondly hope that you are. I have no doubt that history will look at it as a great service to humankind particularly if succeed in the venture.

Any 'outside' effort towards resolving the issues concerning the Punjab environment is welcome, because the last time we tried to solve it ourselves we were ensnared in a vicious propaganda blitz unleashed against us backed by the resources of a modern state. We, the Punjabis paid dearly for asking for a fair solution to our river water tangle. Our young people were decimated (in hundreds of thousands), the entire Sikh population was dubbed as 'terrorists' and had to undergo a prolonged state sponsored oppression. One act of this holocaust took place in front of the entire world Press that had come to Delhi to cover the last rites of the slain Indira Gandhi and yet it did not care about reporting what it saw. Since July 12, 2004, the events are again ominously marching towards the same gruesome end. It is of great importance that the issues are resolved peacefully before the whirlwind gathers up again to swallow reason and tolerance.

International intervention or at least a clear indication of serious international concern, may act as a deterrent and may prevent the catastrophe. It is desirable not only because the matter has wide ranging ramifications but also because it is being brought about as a result of state policy against which, the private citizen has no effective remedy. The Jews could not have done anything to save themselves in Germany under Hitler. It must also be clearly stated that this policy is fundamentally formulated against a particular federating unit the Punjab and for a particular cultural reason. The permanent cultural majority in India is persuaded that that the existence of the Sikh culture is not compatible with the ethos of the majority. These prejudices are of ancient origin and have everything to do with the casteless social order that the Sikh religion promotes. That is considered the antithesis of the Hindu caste system by the concerned people (for instance M. K. Gandhi) as well as objective observers (like Dr. B. R. Ambedkar).

Age-old concepts, in which the modern riparian law is grounded, are of universal validity. It is in violation of these concepts, that the blatant crime against environment is being committed in India. The riparian law prevails in all the prominent federations of the world. It is a significant part of the UN sponsored international agreements, is taken care of in the Helsinki rules and is a part of your own Common Law. Thus it is a fit matter for the world to take up on its agenda.

I hope and pray that your example will be infectious. The Canadian parliament has as many good reasons to form a group on the same lines and so has the United States' House. Should the parliaments in Australia and New Zealand also find it useful to form such bodies, the objects of this group will be achieved sooner than later. All these English speaking countries, the potential destinations of the soon to be uprooted entire Punjabi population, cannot remain unmoved for long.

Some sympathetic whispers from Canada are already audible.

Of late, some deeply concerned Punjabis, keen to avert the devastation of the Punjab's ecology, have formed a Punjab River Water Forum. I will name a few of them: Dr. Gurbir Singh Dhillon is a retired Chief Engineer (Irrigation) from the Punjab, Justice Ajit Singh Bains is a retired judge of the High Court of Punjab and Haryana, Dr. H. S. Shergill is a Professor of Economics at the Panjab University, Mr. Sukhdev Singh is an Editor of the Punjabi daily *Aj Di Awaj* and Gurtej Singh a former civil servant, human rights activist and a farmer. We have a very modest aim of letting the world know how Punjab's river water is being conveyed to non-riparian neighbouring states against the provisions of the constitution of India applicable to all other federating units of India and under a firmly laid down policy. The world must also know how that will harm not only the Punjab but also the world at large.

This ill-conceived policy started unfolding itself in 1952 and as it now transpires, was meticulously formulated around at least the year 1947. It forms the single largest threat that the Punjab environment has faced in all the centuries of its existence. An expert assessment says that it will result in the Punjab becoming a desert by the year 2025.

It is calculated to harm the Sikhs in the Punjab. It will not stop at that. No instrument of destruction is selective. It will wipe out the entire Punjabi population. And all that Punjabis hold dear. Much else will perish Punjab's fertile fields should this disaster come about. The plant, animal and the insect kingdoms will suffer irreparable losses. The breadbasket of India for centuries will have become a desert.

This is the predicament which no concerned human can contemplate with equanimity. Apart from being present at a great happening, my purpose in coming here is two-fold: We in the Punjab River Water Forum are desperately looking for a people who will willingly listen to our woes. We are also interested in letting the world know of what has brought us to the verge of ruin. Secondly, we in the Forum and in the Punjab are much concerned about the changing demographic situation in the Punjab as our people are being forced to migrate in ever increasing numbers. We shudder to think that large-scale migration from the Punjab is soon going to become the unrelenting fate of our people. It will spell the destruction of the Punjab and our distinct civilisation that has much to offer to the emerging world culture. My friends and I are greatly concerned about the tragedy looming large over the land of our Gurus and our ancestors. We are very keen to see it averted.

In the last three months since the formation of the Forum, we have been projecting our concerns world wide, mainly through the internet, by radio and on the television. Along with Mr. H. S. Shergill of the Singh Sabha International, I have travelled to more than half a dozen countries with substantial population of Punjabi origin. We tried to share our perceptions with the people at gatherings. I am satisfied that we have had a very receptive audience everywhere.

I hope I have said enough to bring to your notice that aims and objects of your Environment Advisory Group and our River Water Forum are identical for the most part. I am here to explore how the Forum can be of some use to the APPG.

I will be so bold as to make a couple of suggestions in the areas of mutual concern. What we can do for you is to provide a first hand knowledge of our situation in the Punjab. There is no doubt that you have a body of able and learned scholars here who can keep you well supplied with facts. At the same time the value of information that we from the Punjab can provide may make a small difference to the intensity of your perceptions and the strength of your convictions. It may deepen your concerns and help you in some small way to achieve your objectives more efficiently. We may be able to help you in helping us.

After having said all that, I am quite aware of the severe limitations under which this group is going to work. No matter how welcome ardently desired, no miracles are expected to take place. The woes of the Punjab have gone unheard for so long. Our difficulties have multiplied since August 15, 1947. As constant makers of history and a people with a vibrant faith which we still hold as dear as our lives, we find this demeaning situation greatly frustrating. Quite significantly, after inviting repression on the issue of river waters, in the last three decades, the Punjab is now caught in a suicidal bind. Being unable to repay their agricultural debts, the proud Punjabi farmers have developed suicidal tendencies. The exact numbers of the people who have taken their own lives will, sadly, never be known as no one is interested in finding that out. In a recent report made by the Punjab government to the federal government a figure of more than two thousand in about a decade has been indicated. That is considered a modest assessment. The Punjab is dying to be heard. At this stage what it needs most of all, is voice. The high expectations from you would be amply fulfilled should you be able to provide the Punjab with means of expelling its frustration by being able to speak out freely on the subject of their woes. Possibility of justice being done is of course the greatest healer of schisms in the soul. Give us a voice and for the rest we will depend on the good will of the God-oriented individuals, the high-minded citizens of the world, the pure concern of nations instinctively in love with justice under all circumstances and the great power of the justness of our cause. I thank the APPG for the timely effort and for the patient hearing.

*****

LETTERS TO THE EDITOR

Understanding Mandla

There was an interesting article in the latest issue of the Sikh Bulletin (Aug.-Oct. 2004) written by Devinder Singh from Oxford. He discusses (amongst other things) the Law Lord's ruling in the Mandla Case. He claims that the Law Lords only used ethnicity because there was no protection for Sikhs as a religious group at the time. According to him we should now give up on the ethnic group idea, and just consider Sikhs to be members of a world religion.

Sikhi is a world religion, but Sikhs are also an ethnic group, as defined by the Law Lords. The problem is that neither the 'Sikhi is a world religion' nor the 'Sikhs are a Panjabi tribe' proponents understand what the Law Lords were about. Devinder Singh is right when he says that if there had been protection in place for Sikhs as a religious group the Law Lords would not have looked at the 'ethnic' aspect. But that does not mean that the Law Lords made bad law.

The Law Lords were aware of the fact that most Sikhs are of Panjabi background, and that they speak the same language and have the same 'racial' characteristics as their Hindu and Muslim sisters and brothers. But there is a tendency, which since the 1980's has only become more pronounced, to move from the 'racial' to the 'cultural' aspect of ethnicity. To give a simple example : Most black people in the Caribbean area are from West Africa. Black Caribbeans and West Africans are 'racially' of the same background but have undergone very different cultural influences, and are therefore classified as different groups on our ethnic monitoring forms.

The Law Lords give two essential characteristics of an ethnic group : a long shared history and a cultural tradition of its own. They add five relevant (but not essential) characteristics : Either a common geographical origin, a common language, a common literature, a common religion, being a minority or being an oppressed or a dominating group within a larger community.

I am a Dutch Sikh, and do share the Sikh history and cultural tradition. I do not come from the same geographical origin as most other Sikhs. But we all share Guru's language, the language of our eternal Guru, Guru Granth Sahib and other connected writings (Bhai Gurdas, Bhai Nand Lal). Bhai Vir Singh's stories and poetry are also part of our common literature. We definitely have a common religion and Sikhs are a minority in all countries they live in.

The Law Lords continue: 'A group defined by reference to enough of these characteristics would be capable of including converts, for example persons who marry into the group, and of excluding apostates. Provided a person who joins the group feels himself or herself to be a member of it, and is accepted by other members, then he is, for the purpose of the 1976 Act, a member.'

The more I read this Law Lord's ruling, the clearer it becomes : Sikhs are an ethnic group, and that has nothing to do with many of us being Panjabis.

Harjinder Singh

Harjindersinghkhalsa@btinternet.com

*****

"ਗੁਰਬਾਣੀ-ਪਾਠ"

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਕੈਨੇਡਾ

ਸਿੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ । ਸਾਇਦ ਪਾਠ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਅਜੋਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨ-ਕਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਰਗੂ-ਰੀਤਾਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਪਾਠ ਕਰਨ-ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਇਕ ਚੰਗਾ ਕੰਮ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੁਨ-ਦਾਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸਮਝਦੀ ਹੈ । ਸਾਡੇ

ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਖੰਡ-ਪਾਠਾਂ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠਾਂ, ਨਿੱਤ-ਨੇਮ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਸਾਡੇ

ਧਰਮ-ਪਰਚਾਰਕਾਂ ਵਲੋਂ, ਕਥਾ-ਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਰੱਖਿਅਕ, ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਡੋਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਬਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਹੋ ਸਿੱਖਿਆ ਿਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜੱਪਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ-ਕਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਹ।ਪਰ ਏਥੇ ਇਕ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਆਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ, ਕਰਨਕਰਾਉਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ? ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ, ਨਾਮਦਾ ਜਾਪ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਆਦਿ ਕਰਨ-ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ "ਸੰਤ-ਮੰਡਲੀ"

ਅਤੇ ਕੁਝ ਡੋਰਿਆਂ ਬਾਲੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸਿਰਮੋਰ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖੌਤੀ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਸ਼ਾ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਅਤੇ Scandalous ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਨਿੱਤ-ਦਿਹਾਤੇ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਰੰਗ ਦਿਖਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਸੁਆਰਥੀ, ਖੁਦਗਰਜ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਰਗੂ-ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਪਰਚਾਰਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ, ਧੰਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬੇਚ ਰਹੀ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਬਹੁਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਉਣੇ ਆਦਿ ਏਸੇ ਵਾਪਾਰੀ ਸੋਚ ਦੀ ਹੀ ਕਾਢ ਹਨ । ਸਭ ਤੋਂ ਦੁੱਖ-ਦਾਈ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ Institutions ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਇਸ ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਵਾਪਾਰੀ ਸੋਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਚੁਕੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਕੇ, ਜੀਵਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸੇਧ ਲੈਣੀ ਸੀ, ਆਪਣੀ 'ਸੁਰਤ' ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਸੁਰਤ' ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਪਾਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਕੇ, ਸਿੱਖ ਬਣਨਾ ਸੀ । ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੱਕ ਪਚਾਉਣਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਟੀਚਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ।

"ਗੁਰੂ ਸਿਖੁ, ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਏਕੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਚਲਾਏ ॥"ਪੰਨਾ: 444

ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ?

ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਪੂਜਾ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਬੇਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਸਾਡੀ ਅੰਦਰ-ਆਤਮਾ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ, ਕੋਰੀ ਦੀ ਕੋਰੀ ਰਹਿ ਗਈ । ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ-ਸਰੂਪ ਸਾਡੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਬਿਰਤੀਆਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਭਰਮ ਜਾਲ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ "ਗੁਰੂ" ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੁੱਤ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਣੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਰੇ ਆਮ ਉਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਕੁਝ ਸੁਆਲ :--

1. ਪਾਠ ਕਿਉਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ?
2. ਪਾਠ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ?
3. ਪਾਠ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ ?

ਆਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸੁਆਲਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ :--

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਕਲਿਆਣ ਲਈ, ਇਕ ਸਰਬ-ਸਾਂਝਾ ਰਾਸਤਾ ਦਸਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਰਾਸਤੇ ਤੇ ਚਲਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਬੜੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਤਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸੂਝ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

"ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ ਬੋਹਿਥਾ ਸਬਦਿ ਲੰਘਾਵਣਹਾਰੁ ॥"ਪੰਨਾ:1009

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਰਾਹੀਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੇ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਏਨਾਂ ਬਲਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ, ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ-ਵਾਲੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਝਖੜਾਂ ਅਗੇ, ਪਹਾੜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਲੋਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

"ਝਖੜਿ ਵਾਉ ਨ ਡੋਲਈ ਪਰਵਤੁ ਮੇਰਾਣ ॥"ਪੰਨਾ: 968

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸੁਰਤ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ, ਜਿਵੇਂ-ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਚਲਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ, ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਜਿਹੀਆਂ ਵਿਰਤੀਆਂ ਅਧੀਨ ਹੋਕੇ ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਅਤੇ ਝੂਠ ਦੀ ਪਛਾਣ ਗੁਆ ਬਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਅਤੇ ਬੇਗਾਨਾ ਧੰਨ ਹਮੇਸ਼ਾਬਹੁ ਤੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੇ ਨੋਸਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹਝਗ ਤੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤੇ ਪਰਵਾਰਕ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਹਉਮੈ, ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਹ ਵਿਰਤੀ "ਹਉਮੈ" (egocentrism) ਸੰਸਾਰਕ ਅਮਨ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪੋ-ਧਾਪ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤੀ ਸਮਝਾਉਣੀ ਹੈ, ਜਿੰਦਗੀ ਜੀਣ ਦਾ ਢੰਗ ਸਮਝਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਜੇ ਤੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਹਢਾਉਣਾ ਆਰੰਭ ਦੇ ਵੇਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਏਸੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ, ਏਸੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਪਰਵਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜਿੰਮੇਦਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੋਇਆ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਾਰੋਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ "ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ" ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ 'ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ' ਹੋਕੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਵਿਧ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹਰ ਸਿੱਖ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

"ਸੋ ਮੁਕਤਾ ਸੰਸਾਰਿ ਜਿ ਗੁਰਿ ਉਪਦੇਸਿਆ ॥

ਤਿਸ ਕੀ ਗਈ ਬਲਾਇ ਮਿਟੇ ਅੰਦੇਸਿਆ" ॥ "ਪੰਨਾ: 519

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਆਰੰਭ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਅਨੰਦ ਮਈ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

"ਮਹਾ ਅਨੰਦੁ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ॥

ਪ੍ਰਿਅ ਸਿਉ ਰਾਤੀ ਧਨ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾਰਿ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਜੇ ਸੁਣੈ ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਉਤਰੈ ਪਾਰਿ ॥" "ਪੰਨਾ: 370

ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸਾਡੀ "ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ" ਦਾ ਅਧਾਰ ਤਾਂ ਹੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਜੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਖਾਂਗੇ। ਸ਼ਰਤ ਹੈ :-- "ਜੇ ਸੁਣੈ ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਉਤਰੈ ਪਾਰਿ"

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਸੁਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਰਾ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਛੁੱਡਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ।

"ਪਤਿਐ ਨਾਹੀ ਭੇਦੁ ਬੁਝਿਐ ਪਾਵਣਾ ॥ "ਪੰਨਾ: 148

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬੁਝਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਭਾਵ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਭਾਵ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਕਮਾਉਣਾ ਹੈ।

ਪਾਠ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ?

ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤਰੀਕਾ ਨਿਯਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਭੋਖ, ਪਹਿਰਾਵੇ, ਸਮਾਂ-ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਫੋਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਢਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੋਕੇ ਅਡੰਬਰ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

"ਧੋਤੀ ਊਜਲ ਤਿਲਕੁ ਗਲਿ ਮਾਲਾ ॥ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਪਤਹਿ ਨਾਟਸਾਲਾ ॥

ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰ ਮਾਇਆ ਮਦੁ ਪੀਆ ॥ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਭਗਤ ਨਾਹੀ ਸੁਖੁ ਬੀਆ" ॥ "ਪੰਨਾ: 832
ਅਜੋਕੇ ਅਖੌਤੀ ਮਹਾਂ-ਪਰਖਾਂ, ਸਾਧਾਂ-ਸੰਤਾਂ, ਡੇਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਬਿਆਂ, ਕਈ ਧਾਰਮਿਕ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਟਕਸਾਲਾਂ ਵਲੋਂ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੇ ਭਾਂਡ ਭਾਂਡ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਲਾ ਫੇਰਨੀਆਂ, ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾਕੇ ਬੈਠਣ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਢੰਗ ਆਦਿ। ਗੁਰਮਤਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮ-ਕਾਢਾਂ ਨੂੰ ਬੇ-ਲੋੜ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਸੱਚੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ, ਸੱਚੀ ਰਹਿਣੀ ਨੂੰ ਪਰਧਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ

ਹੈ। ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ, ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਮਾਲਾ ਫੇਰਨੀਆਂ, ਸਿਮਰਨੇ ਆਦਿ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ ਸਭ ਸੱਚੇ ਆਚਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ।

"ਸਚੁ ਓਰੈ ਸਭ ਕੇ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰ" "ਪੰਨਾ: 62

ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ:---

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਇਕ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਅਤੇ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਵਾਂਗ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅਖੰਢ ਪਾਠਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਪੁਤਰਾਂ ਦੀਆਂ

ਦਾਤਾਂ ਲਈ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰੋ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਲਈ। ਕੀ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਖੰਢ ਪਾਠਾਂ ਅਤੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਲੰਮੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸ ਪਰਵਾਰ ਅਤੇ ਦਾਨੀ ਸਜੱਣ ਨੇ ਕੀ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਲਿਸਟਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾ ਦੇ ਸੋਖ ਲਈ ਅਜਕਲ ਕੀਤੇ ਕਰਾਏ ਪਾਠ ਅਤੇ ਅਖੰਢ ਪਾਠ ਖਰੀਦੇ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਪਰਚਾਰਕਾਂ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੀਡਰਾਂ ਵਲੋਂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਧੰਦਾ ਬਣਾਕੇ ਬੇਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ, ਕੁੱਝ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਅਨਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕਰਮ-ਕਾਢੀ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਦੀ ਅਤੇ ਸੁਣਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਕਰਾਉਣਾ ਕੰਨ ਰਸ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅਜੋਕੇ ਅਖੰਢ ਪਾਠ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਉਣੇ ਇਕ ਵਾਪਾਰ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਪਾਠਾਂ ਵਾਰੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ:--

"ਪੰਡਿਤ ਵਾਚਹਿ ਪੋਥੀਆਂ, ਨਾ ਬੁਝਹਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਅਨ ਕਉ ਮਤੀ ਦੇ ਚਲਹਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਵਾਪਾਰੁ ॥

ਕਥਨੀ ਝੂਠੀ ਜਗੁ ਭਵੈ ਰਹਣੀ ਸਬਦੁ ਸੁ ਸਾਰ ॥" "ਪੰਨਾ: 56

ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀ ਹੈ ?

ਸਿੱਖ ਲਈ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਅਸੀਂ "ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ" ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰ' ਹੈ।

"ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਜੇ ਸੁਣੈ ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਉਤਰੈ ਪਾਰਿ ॥

ਜਨਮਿ ਨ, ਮਰੈ ਨ, ਆਵੈ ਨ ਜਾਇ ॥ ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਉਹੁ ਰਹੈ ਸਮਾਇ ॥" "ਪੰਨਾ: 370

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਜਿੰਦਗੀ ਜੀਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਧੂ ਢੰਗ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਵਾਈ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ ਕੇ ਇਹ ਜੀਵਨ ਆਪ ਜੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਖਾਈ। ਪਰ ਅਜ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਸੁਆਲਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਇਕ ਵਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਜਾਂ ਰੋਜ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਿੱਤ ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਐਥਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਪਾਸੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਲਈ "ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ" ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਮਲੀਨ ਮੱਤ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹੀਏ। ਆਦਿ ਸੁਣੀਐ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :--

"ਬਾਲ ਵਿਚਿ ਤਿੰਨਿ ਵਸਤੁ ਪਈਓ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖ ਵੀਚਾਰੇ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਨਾਕਰੁ ਕਾ ਪਇਓ ਜਿਸ ਕਾ ਸਭਸੁ ਅਧਾਰੇ ॥

ਜੇ ਕੇ ਖਾਵੈ ਜੇ ਭੁੰਚੈ ਤਿਸ ਕਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰੇ ॥

ਇਹ ਵਸਤੁ ਤਜੀ ਨਹ ਜਾਈ ਨਿਤ ਨਿਤ ਰਖੁ ਉਚਿ ਧਾਰੇ ॥

ਤਮ ਸੰਸਾਰ ਚਰਨ ਲਗਿ ਤਰੀਐ ਸਭੁ ਨਾਨਕੁ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰੇ ॥" "ਪੰਨਾ:1429

ਭਾਵ :---

ਇਸ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਭਾਵ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕ ਐਸਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਇਕ ਐਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਏਗਾ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੋਂ ਖਲੋ ਮੁੱਕ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਹਰ ਜ਼ਰੂਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਰੱਬ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਝਲਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਏਗਾ। ਉਹ "ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ" ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਨਿੱਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੱਤ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹੋ ਲਾਭ ਹੈ। ਭਾੜੇ ਦੇ ਪਾਠ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਦਿ ਕਰਨ ਕਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਜੋ ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਰਹੂ-ਰੀਤਾਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਧੱਸ ਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਗੋਰਵ ਮਈ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਪਰਵਾਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਢਾਂ ਨੂੰ ਠਲੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਬਿਪਰਵਾਦ ਸਿੱਖ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਏਨਾਂ ਘਰ ਬਣਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਬਿਉਂਤ-ਬੰਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਲੋੜ ਜੋ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਹੈ, ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਆਪਾ-ਚੀਨਣਾ, ਆਪਣੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਕਰਨੀ। ਆਪਣੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਤੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਭਰਮ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਆਪਾ-ਚੀਨਣਾ ਅਤਿ ਜਰੂਰੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ :---

"ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਨਿਟੈ ਨ ਭਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥" "ਪੰਨਾ: 684 ਸੁਆਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਤਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਇਸ ਸੁਆਲ ਦੇ ਜੁਆਬ ਲਈ ਆਓ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛੀਓ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ:--

"ਸੋ ਸਿਖੁ ਸਖਾ ਬੰਧੁਪੁ ਹੈ ਭਾਈ ਜਿ ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਣੈ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ॥ ਆਪਣੈ ਭਾਣੈ ਜੋ ਚਲੈ ਭਾਈ ਵਿਛੁੜਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥" "ਪੰਨਾ: 601 ਅਤੇ "ਸਿਖੀ ਸਿਖਿਆ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ ॥" "ਪੰਨਾ: 465

ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਅਰਥ ਇਹ ਬਣਿਆ ਪਈ ਸਿੱਖ ਉਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਤਾਬਕ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ।

ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ ਦੀ ਲੋੜ :---

ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੈ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੱਮਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਾਰੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਇਸ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਬਹੁਤ ਯੋਗ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਬਹੁਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਪਸੀ ਧੜੇਬਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਇਸ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਆਮ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਕਾਬਜ ਧੜੇ ਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਆਚਰਨ ਘੜਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣਾ ਅਤਿ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸ਼ਾਹ-ਰਗ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ, ਸਿੱਖ ਲਈ, ਸਿੱਖ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਗੇਂ ਬਿਪਰਵਾਦ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਹੀ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਗੇ? ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਵਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ :--

ਚੋਰਨ ਕੈ ਤ੍ਰਾਸ ਜਾਇ ਸਰਨਿ ਗਹੈ ਨਰਿੰਦ ॥
ਮਾਰੈ ਮਹੀਪਤਿ ਜੀਉ ਕੈਸੇ ਕੈ ਬਚਾਈਐ ॥
ਮਾਇਆ ਡਰ ਡਰਪਤ ਹਾਰਿ ਗੁਰ ਦੁਆਰੈ ਜਾਵੈ ॥

ਤਹਾਂ ਜਉ ਮਾਇਆ ਬਿਆਪੈ ਕਹਾਂ ਠਹਰਾਈਐ ॥" "ਪੰਨਾ: 544

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਚਿਆਰਾ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਬਣਕੇ ਜੀਣਾ ਸਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਅਮਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਰਗ ਨਿਰਾ ਬੋਧਿਕ ਕਲਾਬਾਜੀਆਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ, ਕਰਾਉਣਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਸੁਣਨਾ ਨਿੱਤ-ਨੇਮ ਕਰਨਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਆਦਿ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਬਣ ਸਕੀਏ, ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੱਮਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਨਿਜਿੱਠਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆ ਜਾਏ। ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਪਣੀਆਂ ਜਿੰਮੇਦਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ 'ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ' ਹੋ ਸਕੀਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਕੇ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਤੇ ਬੜੀ ਰਹਿਮਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੋਲੇ ਤੇ ਫੋਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਢਾਂ, ਜੰਤਰਾਂ-ਮੰਤਰਾਂ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪਾਠ-ਪੂਜਾ ਦੀ ਬੰਦਸ਼ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਓ ਸੁਣੀਐ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਐਲਾਨ ਜਿਹੜਾ

ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਭਰਮ-ਜਾਲ ਨੂੰ ਤੋੜਕੇ, ਅਣਖ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਖਾਉਂਦਾ ਹੈ :-

"ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੋਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਹਸੰਦਿਆ ਖੋਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥" "ਪੰਨਾ: 522

*****

ਨਵੀਂ ਛਪੀ ਕਤਾਬ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦੇ ਰੂਬਰੂ

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਚਰਾਤੀ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ੪੦੦ ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਟਕਦੇ ਆ ਰਹੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ (ਮੈਂਬਰ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ) ਦੀ ਇੱਕ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਕਤਾਬ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭੋਗ ਮੁੰਦਾਵਣੀ 'ਤੇ ਹੀ ਹੈ।

'ਮੁੰਦਾਵਣੀ' ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਅਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹਲਾ ਤੇ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਰਹਾਉ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲੇ ਕਿ ਇਹ ਲਿਖਤ ਬਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਪੰਚ ਬਰੰਗਨਾਂ (ਰਾਗਨੀਆਂ) ਅਤੇ ਅਸਟ (ਅੱਠ) ਨੰਦਨ (ਪੁੱਤਰ) ਮੁੜ ਮੁੜ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਖੋਜ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ੯ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਮਾਝ, ਬਿਹਾਗੜਾ, ਵਡਹੰਸ, ਜੈਤਸਰੀ, ਰਾਮਕਲੀ, ਮਾਲੀ ਗਉੜਾ, ਤੁਖਾਰੀ, ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਅਤੇ ਜੈਜਾਵੰਤੀ।

'ਮੁੰਦਾਵਣੀ' ਦੇ ਆਰੰਭ ਅਤੇ ਅੰਤ 'ਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੀੜਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਛਪੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਭੋਗ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਉੱਪਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀੜਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਆਦਿ ਬੀੜ ਨਾਲ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਬੀੜ (ਜੋ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਸੁਸ਼ੋਭਤ ਹੈ), ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੁਰਜ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਮੋਤੀ ਬਾਗ (ਪਟਿਆਲਾ) ਵਿਖੇ ਸੁਸ਼ੋਭਤ ਬੀੜ, ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਸਾਗਰੀ ਪਿੰਡ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਤਰਨਤਾਰਨ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਫੁਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਮੁੰਗੇਰ (ਬਿਹਾਰ) ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਭਾਈ ਬੰਨੇ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਕਾਹਨਗੜ੍ਹ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅੰਤ ਮੁੰਦਾਵਣੀ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ "ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਤੇ ਨਾਹੀ..." ਵਾਲਾ ਸਲੋਕ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਜੋਂ ਉਚਾਰਿਆ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਸੰਕਲਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਰਨਾਂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਮਾਝੇ ਹਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੧੬੦੪ ਈ: ਵਿੱਚ (ਗੁਰੂ) ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ੨੩੧੨ ਸਲੋਕਾਂ/ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ

ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਸਮਕਾਲੀ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਸੋਧ ਕੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ੩੬ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ (ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ੩੫ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਵਾਲੇ ਸਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਖੋਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ)। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰਤੀਬ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੇ, ਦੂਜੇ, ਤੀਜੇ, ਚੌਥੇ, ਪੰਜਵੇਂ, ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ (ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ) ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਰਾਂ/ਛੰਦ ਦਰਜ ਕੀਤੇ; ਫੇਰ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲੀ। ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਲਿਖ ਕੇ ਬੀੜ ਮੁੰਦਣ (ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ) ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬੀੜ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ਣ ਬਦਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਜੋਂ “ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਤੋ ਨਾਹੀ...“ ਵਾਲਾ ਸਲੋਕ ਲਿਖਿਆ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੋਰਨਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ 'ਚ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਪਏ ਰਲਾਅ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ 'ਮੁੰਦਾਵਣੀ' ਵਿੱਚ ਛਾਪੀਆਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਬੀੜਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ 'ਚ ਜੋ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜੰਗਾਂ ਯੁੱਧਾਂ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵੱਧ ਘੱਟ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਪੰਥ 'ਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੀੜ 'ਚ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਖਤਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁਗਲਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਵੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝਦਿਆਂ ਜੰਗਲਾਂ ਬੋਲਿਆਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ੧੭੪੬ ਤੇ ੧੭੬੨ 'ਚ ਛੋਟੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਵਾਪਰੇ, ਉੱਥੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਨੀਮ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨਮਤੀ ਅਰਥ ਪ੍ਰਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਰੰਗਣ 'ਚ ਰੰਗ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਗਏ ਤੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋਏ। ੧੭੩੫ 'ਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕੱਟ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਮਗਰੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਆਨੀ ਬਹਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ੮੦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ਭਿਆਨਕ ਸਮਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਗਤਮਾਲਾ ਨਾਮੀ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖ ਕੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭੋਗ ਮੁੰਦਾਵਣੀ 'ਤੇ ਹੀ ਪਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਈ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵਡਭਾਗੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਾਈ ਬੀੜ ਦੇ ਦੋ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੈ)। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮਗਰੋਂ ਗਿਆਨੀ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਈ ਉਤਾਰੇ ਕਰਵਾਏ। ਇਹ ੧੭੬੨ (ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਈ ਉਤਾਰੇ ਕਰ ਲਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਭਾਵੇਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਸੀ ਪਰ ਭੋਗ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਉੱਪਰ ਪਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਮੱਤ ਸਨ। ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ :

ਰਾਗਮਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹਿ, ਹੈ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਲਗਿ ਗੁਰ ਬੈਨ। ਇਸ ਮਹਿ ਨਹਿ ਸੰਸੇ ਕੁਝ ਕਰੀਅਹਿ, ਜੇ ਸੰਸੇ ਅਵਲੋਕਹੁ ਨੈਨ। ਮਾਧਵਾਨਲ ਆਲਮ ਕਵਿ ਕੀਨਸਿ, ਤਿਸ ਮਹਿ ਨਿਤਕਾਰੀ ਕਹਿ ਤੈਨ। ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਨਾਮ ਗਿਣੈ ਤਹਿ, ਯਾਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਨ। (ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਏ ਹਨ। ‘ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ’ ਨਾਮੀ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚ ਉਹ ਰਾਗਮਾਲਾ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

“ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ‘ਮੁੰਦਾਵਣੀ’ ਉੱਤੇ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ‘ਮੁੰਦਾਵਣੀ’ ਨਾਮ ਹੀ ਮੁੰਦ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰ ਲਾ ਕੇ ਮੁੰਦ ਦੇਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਦੂੰ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ।”

ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ-ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ‘ਮੁੰਦਾਵਣੀ’ ਦਾ ਕਰਤਾ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦਾ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ ‘ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਧਾਕਰ’ ੧੯੦੧ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛਾਪੇਖਾਨੇ ‘ਵਜ਼ੀਰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ’ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਭਾਈ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਉੱਤੇ ਪਾਉਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਮੱਤ ਸੀ ਕਿ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੰਤ ਹੈ ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲ ਲਏ ਕਿਉਂਕਿ ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਬੁਝਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੁਝਾਰਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਵੀ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅੰਤ ਮੰਨਿਆ ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਨੂੰ ਬੁਝਾਰਤ ਅਤੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ੧੨ਵੇਂ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅੰਤ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲ ਲਏ। ‘ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ’ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਡੀਸ਼ਨ 'ਚ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

“ਮੁੰਦਾਵਣੀ: ਇਹ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਪੰਜਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੈਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰੂਪੀ ਥੈਲੀ ਹੈ ਜੋ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਸੇ ਪੂਰਨ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੇ ਉੱਪਰ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਲਗਾਈ ਹੈ।”

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ (ਗਿਆਨੀ) ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਦੋਂ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਹੀ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵਾਲੇ ਕਿਸ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਰਾਗਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੇ ਅਧਿਐਤਮਕ ਅਰਥ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਤੁਕ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਰਾਗਮਾਲਾ ਸਿਰਫ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਫੇਰ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਰਾਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਰਾਗਮਾਲਾ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੪੮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ੩੧ ਰਾਗ ਤੇ ੬ ਰਾਗਣੀਆਂ ਹਨ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਰਾਗਮਾਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀ ਆਲਮ ਦੀ ‘ਮਾਧਵਾਨਲ ਕਾਮਕੰਦਲਾ’ ਨਾਮੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਆਲਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਭਾਗ ਹੈ। ੩੧ ਫਰਵਰੀ ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਮੈਕਾਲਿਫ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਬੰਧੀ ਖੋਜ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਕੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ 'ਚ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਉੱਪਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ‘ਮਾਧਵਾਨਲ ਕਾਮਕੰਦਲਾ’ ਨਾਮੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਿੰਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰ, ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਰਾਮ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਡਾ. ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਧੀਰੇਂਦਰ ਵਰਮਾ, ਨਾਗਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰਣੀ ਸਭਾ (ਕਾਂਸ਼ੀ), ਹਜ਼ਾਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਿਵੇਦੀ, ਪਰਸੂਰਾਮ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਹਿੰਦੀ ਵਿਸ਼ਵਕੋਸ਼, ਡਾ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਭਾਗੀਰਥ ਮਿਸ਼ਰ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੜੇਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੌਜੂਮਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ੧੯੪੨ 'ਚ ਲਿਖੇ ਬੀਸਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਇਹੋ ਸੱਚ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਮਾਧਵਾਨਲ ਕਾਮਕੰਦਲਾ’ ਨਾਮੀ ਰਚਨਾ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀ ਆਲਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ੧੫੮੪ ਈ: ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚੋਂ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਰਾਗਮਾਲਾ ਵੀ ਏਸ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।

‘ਮੁੰਦਾਵਣੀ’ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ

ਅਤੇ ਇਹ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀ ਆਲਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖੋਜੀ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੰਨਣ ਦੀ ਪਿਰਤ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਪੰਥਕ ਰਹਿਤ ਮਰਿਯਾਦਾ ਵਿੱਚ ਵੀ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ (ਸਧਾਰਨ ਜਾਂ ਅਖੰਡ) ਚੱਲਦੀ ਸਥਾਨਕ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ' ਪਾਉਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦਰਜ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗਮਾਲਾ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜੇ ਸਿੱਖ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਰਾਗਮਾਲਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੋਗ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਥ 'ਚ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਇੰਝ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

੧. ਉਹ, ਜੋ ਰਾਗਮਾਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।
੨. ਉਹ, ਜੋ ਰਾਗਮਾਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਸਗੋਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀ ਆਲਮ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਮਾਧਵਾਨਲ ਕਾਮਕੰਦਲਾ' ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।
੩. ਉਹ, ਜੋ ਰਾਗਮਾਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਪਰ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈਂਦਿਆਂ ਜੀਵਨ ਸੰਵਾਰਨ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਤੀਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਦਕਿ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਖੋਜ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੇ ਹੱਕ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਲੰਗੇਟ ਕੱਸੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਖੋਜ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਇਹ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਹਾਮੀ ਟੋਲੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਡਾਂਗੋ-ਡਾਂਗੀ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਿਬੇਕ-ਬੁੱਧ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਣ ਰਾਗਮਾਲਾ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਏਨਾਂ ਲਮਕ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦੇ ੪੦੦ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੱਲ ਵੱਲ ਵਧਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ 'ਮੁੰਦਾਵਣੀ' ਰਾਗਮਾਲਾ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਦੋਂ ਬਣੀ ਤੇ ਇਹ ਕਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। 'ਮੁੰਦਾਵਣੀ' ਦਾ ਸਾਰ-ਸਿੱਟਾ ਇਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਮੁੰਦਾਵਣੀ' ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਖੋਜ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਲਮਕਦੇ ਆ ਰਹੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਿਬੇਕ-ਬੁੱਧ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹਰ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

*****

ਰਾਗਮਾਲਾ ਬਨਾਮ ਰਾਮਰੌਲੂ

ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ USA

ਪੰਥ ਪ੍ਰਵਾਨਤ 'ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ', ਜੋ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ 1945 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਵਿੱਚ ਰਾਗਮਾਲਾ ਵਾਰੇ, ਪੰਨਾ 18 ਉਪਰ ਇਹ ਦਰਜ ਹੈ ਭੋਗ:

ੳ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ (ਸਧਾਰਨ ਜਾਂ ਅਖੰਡ) ਦਾ ਭੋਗ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਉਤੇ ਜਾਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਚਲਦੀ ਸਥਾਨਕ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। (ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਬਤ ਪੰਥ 'ਚ ਅਜੇ ਤਕ ਮਤਭੇਦ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਰਾਗਮਾਲਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਛਾਪਣ ਦਾ ਹੀਆ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੇ)। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪ੍ਰੰਤ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਭੋਗ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕਤਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਗਮਾਲਾ ਵਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾ ਵਿੱਚ ਮੱਤਭੇਦ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਥ ਇਸ ਮਸਲੇ ਵਾਰੇ ਵੰਡਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਡੋਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੇਟਾਂ ਖਾਤਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਗੰਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੈ।

1931 ਤੋਂ 1945 ਤੱਕ ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨੇਕ-ਨੀਤੀ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਵਾਰੇ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਔਦਾਜਾ ਲਾਂ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹੋਣਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨਾ ਲਈ, ਅਜਿਹੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਜੋ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਰੂਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਘਰ ਬੈਠਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਧਨ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਹਨ ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨੇਕ-ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

“੪ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਹੋਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਗਿ: ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿ: ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤੀਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਖੋਜ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਵੇਦਾਂਤੀ ਨਾਲ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਜਾਂ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਣ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿ: ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿ: ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੀਡੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਭੇਦ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗਿ: ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਗਿ: ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਰਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਗਿ: ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਬੰਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ।” (ਅਜੀਤ ਜਲੰਧਰ 2004, 12, 10)

ਇਤਿਹਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, 'ਮੁੰਦਾਵਣੀ' ਦਾ ਕਰਤਾ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 14 ਉਪਰ 'ਧੰਨਵਾਦ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣ ਤੇ ਜੋ ਕਰਾਜ 1944 ਈ: ਵਿੱਚ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਸੀ , ਸੋ ਸੰਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਲੇਖਕ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਲੰਘੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਬੀੜਾਂ ਲੇਖਕ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।।

ਕੁੱਝ ਸੱਜਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਇਹ ਕਾਰਜ ਛੋਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਖੋਦ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੁੱਝ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਭ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲੇਖਕ ਲਈ ਯਾਦਾਂ ਬਣ ਕੇ ਟੁੰਬਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਹੁਣ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ) ਨੇ ਅੰਰਭਕ ਸਮੇਂ ਬੀੜਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਤੇ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਫਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੱਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਲੱਭਣ ਲਈ ਦੂਰ-ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਖੱਲੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। (ਪੰਨਾ15)

ਹੈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਇਹ ਦੋਵੇ ਗਿਆਨੀ (?) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਡਰ-ਭੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ,ਇੱਕ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹੀ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਦੋਵੇ ਗਿਆਨੀ ਆਪਣੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਖ ਬੰਦ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕੇ ਪੁਰੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ 'ਮੁਖ ਬੰਦ' ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ! ਤਤਕਰੇ ਵਿੱਚ, ਭੂਮਿਕਾ (ਪੰਨਾ 5), ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਅਸੀਸ (ਪੰਨਾ11), ਸੂਚਨਾ (ਪੰਨਾ12), ਧੰਨਵਾਦ (ਪੰਨਾ 14), ਪੁਰਾਤਨ ਬੀੜਾਂ ਦੀਆਂ ਰੰਗਦਾਰ ਤਸਵੀਰਾਂ (ਪੰਨਾ17) , ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ (ਪੰਨਾ 33) ਅਤੇ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਇ-ਬੀੜਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ

(ਪੰਨਾ 52) ਅਦਿ ਦਰਜ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਝੂਠ ਦੁਨਿਆਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ਼ੋਭਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਸੱਚ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਵੀ ਸੱਚ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਮੁਖ ਸੇਵਾ ਦਾਰ ਨੂੰ।

ਖੱਬੇ ਤੋਂ: ਗਿ: ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ, ਹੈਡ ਗ੍ਰਾਥੀ ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ (ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ) ਅਤੇ ਭਾਈ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਗਾਰਡ ਮੁਹਾਲੀ। (ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪੰਨਾ 32)

ਜੇ ਇਹ ਮੰਨ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕੇ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦਾਂਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਵੀ ਸਫਰ ਤਾ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵੀ ਇੱਕ ਹੀ ਸੀ ਤੋਂ ਵਸੀਲੇ ਵੀ ਸਾਂਝੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, “ਕਿ ਇਸ ਖੋਜ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ) ਕਦੇ ਵੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਵੇਦਾਂਤੀ ਨਾਲ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਜਾਂ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਣ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।”

ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ ‘ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜੁਲਾਈ, 2003’, ਭਾਵ ਕੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਪਰ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਰੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਾਰੇ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਯੋਗਤਾ ਸਾਡੇ ਅਖੇਤੀ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ!

ਚਲੋ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਪੱਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਮੰਨ ਵੀ ਲਵੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਫੀ ਸੰਭਵਾਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ) ਤਾਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚ ਤੇ ਪੜਦਾ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਉਹ ਸੱਚ ਹੀ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਝੂਠ ਦੇ ਪੜਦੇ ਥੱਲੇ ਢੱਠਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸੱਚ ਤਾਂ ਸੌ ਪੜਦੇ ਪਾੜ ਕੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਟ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਰੋ ਦਰਸਨ।

“ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਪਰਚਾਰ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀਆਂ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਰੂ ਰਹੀਆਂ”

ਇਤਿਹਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ (ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਭਾਗ) ਲੇਖਕ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਐਡੀਸ਼ਨ - ਦੂਜਾ 2000, ਪੰਨਾ 642, --- (ਪਿਹਲੀ ਵਾਰ ਮਈ 1990)

ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਹੁਣ ਇਹ ਦੱਸੋ, ਕੀ ਪਰਚਾਰ ਰੀਡਰ ਲੇਖਕ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲੇਖਕ ਪਰਚਾਰ ਰੀਡਰ ਦਾ? ਜਦੋਂ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਜਿਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸੀ ਉਸੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 1946 ਵਿੱਚ ‘ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਿਸਰਚ ਸਕਾਲਰ’ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। (‘ਮੁੰਦਾਵਣੀ’ ਪੰਨਾ 12 ਅਤੇ ਪੰਨਾ 224)

ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ, ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫੋਕੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਕੇ ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ? ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਨੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਜਾਂ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਵੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋ (ਗੁਰਮਿਤ ਵਿਰੋਧੀ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 6 ਦੇ ਅਦਾਰ ਤੋਂ) ਤਾਂ ਦਿਉ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਇਹ ਮਸਲਾ ਸਦਾ ਲਈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਰੋ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਦਿਉ ਆਪਣੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ।

*****

ਰੋਪੜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੋਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਤਲਾਕ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਿਜ

ਰੋਪੜ, 4 ਨਵੰਬਰ, 2008 (ਨਿੱਜੀ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰੋਕ)-ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਕੋਰਟ ਰੋਪੜ ਦੇ ਜੱਜ ਸ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਤ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੋਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਲੈਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਿਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੋਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਉਰਫ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਅਧੀਨ 22 ਮਾਰਚ 1985 ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ 18 ਦਸੰਬਰ 1991 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਸੰਤ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਮਾਪੇ ਘਰ ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹਕ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪੁੱਤਰੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਮੁਹਾਲੀ ਨੇ ਸੰਤ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਉਸ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਉਸ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣਨ ਮਗਰੋਂ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਸ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਉਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਇਸ ਲਈ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਲਾਕ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਿਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

*****

‘ਗਿਆਨੀ’ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਜੀ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਿੱਠੀ

ਕਮਾਂਡਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ
ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਜੀ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥
ਚੋਜਾਨਾ ਈ.ਟੀ.ਸੀ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਟੀ. ਵੀ. 'ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਆਪ ਦਾ
‘ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਗਰ’ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੈਂ ਬੜੇ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ

(17 ਅਗਸਤ/6 ਸਤੰਬਰ) ਤੋਂ ਇਹ ਸ਼ੌਕ ਮੱਠਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਸਗੋਂ ਟੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਆਪ ਵੱਲੋਂ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ। ਤੁਸੀਂ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋ ਕਿ ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਪਾਸ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਕੀ ਹੈ?

ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਕਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕੀ ਓਨਾਂ ਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ? ਇਸ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਨਾਂ ਯਾਦ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਨ: ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ('ਜਥੇਦਾਰ' ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ), ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ (ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ), ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ (ਅੰਬਾਲਾ) ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲਾ)। ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਬਚਿੰਦ੍ਰ ਨਾਟਕ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ) ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲੇ ਸੱਜਣ ਹਨ। ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁਮਾਣਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਘੋਸ਼ਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਜਥੇਦਾਰ' ਜੁ ਹੋਏ! ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਜਥੇਦਾਰਾਂ' ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਜਥੇਦਾਰ ਅਗਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਖਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਰੋੜ੍ਹ ਦੇਣ, ਤਾਂ ਵੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਰਹਿਣਗੇ।

ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਲਵ ਕੁਸ਼ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਿੰਦ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦਾ ਪਾਠ ਤਾਂ ਯਾਦ ਰਿਹਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ "ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ" ਬਿਲਕੁਲ ਭੁਲ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਇਹ ਰੋਜ਼ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਰਣੈ' ਅੰਦਰ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ (ਕੁਝ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਨਾ ਹੋਣਾ ਸਿਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ।

ਗਿਆਨੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਣ' ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਇੱਕੋ ਕਲਮ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਲਮ ਹੈ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲਾਂ ਘੱਟ ਅਤੇ ਕੋਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁਤ ਕਮਾਲ ਦੇ ਗਿਆਨੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਪਰਖ ਕਸਵਟੀ' ਵੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਕਸਵਟੀ 'ਤੇ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀ ਹੀ ਪਰਖ। ਵਾਹ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਵਾਹ! ਪਰਖ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀ ਅਤੇ ਕਸਵਟੀ ਵੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ! ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਪਰਖ ਕਸਵਟੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ। ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਖ ਕਸਵਟੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਗਏ?

ਦਰਅਸਲ ਗਿਆਨੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਅਸਲ ਪਰਖ ਕਸਵਟੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਪਰਖ ਕਸਵਟੀ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਤਰੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉੱਲ੍ਹ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਖ ਕਸਵਟੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਆਪ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਕਿਉਂ?

ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍' (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਚਨਾ) ਵਿੱਚ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, — ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ੀ ਵਾਤਸਾਇਨ ਨੇ ਕਾਮ-ਸੂਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਰ ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਅੰਦਰ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 580 ਪੰਨਿਆਂ (ਕੁੱਲ ਪੰਨੇ-1428) 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਚੌਹਾਂ ਦੂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿੰਨੀਆਂ ਪੰਨਿਆਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?

ਕਾਮ ਦੀ ਏਨੀ ਲੰਮੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਬਾਕੀ ਚੌਹਾਂ ਦੂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ?

ਕੀ ਕਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ? ਆਪ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਕਿੱਦਾਂ ਭੁੱਲ ਗਏ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ 'ਗ੍ਰੰਥਾਂ' ਵਿੱਚ ਕਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

ੳ) ਨਿਮਖ ਕਾਮ ਸੁਆਦ ਕਾਰਣਿ ਕੋਟਿ ਦਿਨਸ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ॥

ਘੜੀ ਮੁਹਤ ਰੰਗ ਮਾਣਹਿ ਫਿਰਿ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਪਛੁਤਾਵਹਿ॥

(ਪੰਨਾ 403)

ਅ) ਦੇਇ ਕਿਵਾਤ ਅਨਿਕ ਪੜਦੇ ਮਹਿ ਪਰ ਦਾਰਾ ਸੰਗਿ ਫਾਕੈ॥

ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤੁ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਗਹਿ ਤਬ ਕਉਣੁ ਪੜਦਾ ਤੇਰਾ ਢਾਕੈ॥

ੲ) ਕਾਮਾਤੁਰ ਹੈ ਜੋ ਤ੍ਰਿਯ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤਿ ਆਵਈ॥

ਘੋਰ ਨਰਕ ਮਹਿ ਮਰੈ ਜੁ ਤਾਹਿ ਨ ਰਾਵਈ॥

(‘ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ’)

ਸ) ਕਾਮਾਤੁਰ ਹੈ ਜੋ ਤਰਨਿ ਮੂਹਿ ਭਜਿ ਕਰੈ ਬਨਾਇ॥

ਤਾਹਿ ਭਜੈ ਜੋ ਨਾਹਿ ਜਨ ਨਰਕ ਪਰੈ ਪੁਨਿ ਜਾਇ॥

ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋਵੇ ਪੰਗਤੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਖ਼ਰੀ ਦੋਵੇ ਪੰਗਤੀਆਂ (ੲ-ਸ) 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' (ਚਰਿਤ੍-244) ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ। ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਦੋਵਾਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਫ਼ਰਕ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ?

(ੳ-ਅ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਾਮ ਵਿਆਖਿਆ ਵਾਲੀ ਇਹ ਬਾਣੀ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਦਾ ਲੇਖਾ ਮੰਗਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਖਿਨ-ਪਲ ਸੁਆਦ ਬਦਲੇ ਕਰੋੜਾਂ ਦਿਨ ਦੁੱਖ ਪਾਵੇਗਾ। ਸੰਭਲ ਜਾ, ਆਪਣੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜ।

(ੲ-ਸ) ਮਸਕੀਨ ਜੀ, 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀਆਂ ਇਹ ਦੋਵੇ ਪੰਗਤੀਆਂ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਵੱਲ ਤੋਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ — ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਅਗਰ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਹ ਦੋਵੇ ਕਾਮ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਅਨੋਖਾ ਟਕਰਾਉ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਿਰਤੋੜ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਾਮੀ ਨੂੰ ਕਾਮ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ, ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਸਤਕ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਅੱਗੇ ਝੁਕਾਇਆ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਾਮੀ ਨੂੰ ਕਾਮ ਵਿੱਚ ਗਰਕਣ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸਤਰੀਆਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੱਲੇ ਤੁਸੀਂ 'ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ' ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਹੈ? ਅਗਰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਰਚਨਾ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੀ ਹੈ — ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਅਗਰ ਤੂੰ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰੇਂਗਾ ਤਾਂ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਪੰਨ ਹਨ ਸਾਡੇ 'ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ' ਅਤੇ 'ਜਥੇਦਾਰ' ਅਤੇ ਪੰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਤਿ। ਇਹ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕਾਮ ਵਾਸਨਾ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਮੰਨ ਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇਵ ਪੂਜਾ, ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਖੰਡਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਅਖੌਤੀ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇਵੀ

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇ:-

ੳ) ਮਾਇਆ ਮੋਹੇ ਦੇਵੀ ਸਭ ਦੇਵਾ॥
ਅਤੇ
ਠਾਕੁਰ ਛੇਡਿ ਦਾਸੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਅਗਿਆਨਾ॥
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਤਿਨ ਨਿਦਹਿ ਨਿਗੁਰੈ ਪਸੂ ਸਮਾਨਾ॥
(ਪੰਨਾ 1138)

ਅ) ਤਹ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪਸਿਆ ਸਾਧੀ॥
ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ॥
(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ)

ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਦੇਖੋ ਉਹੋ ਅਨੋਖਾ ਟਕਰਾਓ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੁਨਮੁਖ ਆਖਦੀ ਹੈ ਪਰ ‘ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ’ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ (ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਦੇਵੀ) ਦੀ ਜੁਗਲ ਜੋੜੀ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਿਰਤੋੜ ਵਿਰੋਧਤਾ!

ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੈਸ਼ਨੋ ਦੇਵੀ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਸਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦੇਵ ਪੂਜਾ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਵ-ਪੂਜਾ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਕਿਉਂ ਉਚਾਰਨਗੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਮਤ੍ਰੀ-ਮਸਾਣ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਬਿਪਰਾਂ ਦੀ ਕੁਟਲ ਚਾਲ ਹੈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਆਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ (214 ਸਾਲ) ਮਿਲਿਆ।

ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ‘ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ’ ਦੀਆਂ ਚੰਦ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ; ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਲਟ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਜੀ, ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਝੁਕ ਸੀਸ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਝੁਕਾਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਸੌਂਪੀ। ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਸੌਂਪੀ, ਆਪ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਰਚਨਾ ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਕੀ ਸਾਡੇ ‘ਜਥੇਦਾਰਾਂ’ ਅਤੇ ‘ਗਿਆਨੀਆਂ ਧਿਆਨੀਆਂ’ ਨੂੰ ਏਨੀ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਸੱਜਣ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਮਹਾਂਮੂਰਖ ਹੈ। ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:-

ੳ) ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦ ਅਪਾਰਾ॥
ਤਿਸ ਦੇ ਸਬਦਿ ਨਿਸਤਰੈ ਸੰਸਾਰਾ॥
ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ ਦੇਦਾ ਸਾਸ ਗਿਰਾਹਾ ਹੇ॥
(ਪੰਨਾ 1055)

ਅ) ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ॥
ਜਬ ਲਗ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਨ ਕਮਾਹੀ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮਿਲਿਆ ਸਚੁ ਪਾਇਆ ਸਚੇ ਸਚ ਸਮਾਇਦਾ॥
(ਪੰਨਾ 1060)

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਬਦ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਕਮਾਈ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਪਰ ‘ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ’ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਦੇਵ-ਪੂਜਾ, ਅਵਤਾਰਵਾਦ ਅਤੇ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਮਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

“ਕਲਮ ਜਲਉ ਸਣੁ ਮਸਵਾਣੀਐ ਕਾਗਦੁ ਭੀ ਜਲਿ ਜਾਉ॥

ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਜਲਿ ਬਲਉ ਜਿਨ ਲਿਖਿਆ ਦੂਜਾ ਭਾਉ॥” (ਪੰਨਾ 84)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦੀ ਰਚਨਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਕਲਮ, ਸਿਆਹੀ, ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਜਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਦੀ।

ਕੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਰਚਨਾ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਜੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਸੌਂਪੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਛੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 15 ਭਗਤਾਂ (ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ), 11 ਭੱਟਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਸ਼ੋਭਤ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਆਰੰਭੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਟਕਰਾਉ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਜ਼ਿਲ ਇੱਕ, ਪੰਥ ਇੱਕ, ਸੋਚਣੀ ਇੱਕ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵੀ ਇੱਕ — ਅਨੋਖਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ। ਪੰਨ ਹਨ ਸਾਡੇ ‘ਜਥੇਦਾਰ’ ਅਤੇ ‘ਗਿਆਨੀ’ ਜੀ, ਜੋ ਛੱਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਤੋੜ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਓਸ ਦਸਵੀਂ ਜੋਤਿ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪੁਨਰ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਸੌਂਪੀ। ਸਾਡੇ ‘ਜਥੇਦਾਰ’ ਅਤੇ ‘ਗਿਆਨੀ’ ਜੀ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ‘ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ’ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਹੋਇਆ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਵੈਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਾਂਭ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਬਣ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ ਤਾਂ ਕੁਟਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਿਪਰਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਰੋਧੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਪੁਨਰ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾ: 6 ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਨਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ‘ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ’ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਰੇ ਤਖ਼ਤਾਂ ’ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ (1708 ਤੋਂ 1922), ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਰੂਪੀ ਬਿਪਰ, ਮਹੰਤਾਂ, ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਾਂਭ ਕੇ ਸਾਡਾ ਧਰਮ-ਗੁਰੂ ਬਣ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਣਾ ਅਤੇ ਰੀਤਾਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਸੀ।

ਗਿਆਨੀ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਯਾਦ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ (29 ਜਨਵਰੀ 2003) ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਮੁਖੀ ਕੇ. ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੋਸ਼ਾਧਾਰੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ, “ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੋ ਤਖ਼ਤਾਂ, ਪਟਨਾ ਅਤੇ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ, ਸਿੱਖ ਦਸਮ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਹਨ।” ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਿਹਾਸ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਪਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਰੀਤਾਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ — ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਦੇ ਕਰ। ਪਰ ਸਾਡੇ ‘ਜਥੇਦਾਰ’ ਅਤੇ ‘ਗਿਆਨੀ’ ਜੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ।

ਸਾਡੇ ‘ਜਥੇਦਾਰਾਂ’ ਅਤੇ ‘ਗਿਆਨੀਆਂ’ ਨੇ ‘ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ’ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨ ਕੇ, ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਾਂ ਮਿਲਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸੂਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੇ ਏਜੰਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ? ਕਿਤੇ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ? ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲੈਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਕੁਝ ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

- 1) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਆਪ ਸੰਭਾਲੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ। ਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਜੋਤਿ ਨੇ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ?
- 2) ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪੁਨਰ ਸੰਪਾਦਨ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ। ਕੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਹੋਏ?
- 3) ਜਦੋਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਨੰਦੇੜ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ

ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਸੌਂਪੀ ਤਾਂ ਕੀ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ?

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਚਿੱਠੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕੀ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸਮਾਂ 175 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਉੱਲੂ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਕਾਂਸੀ ਸ਼ੈਤਾਨੀਅਤ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਮਾਹਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਰੀਤਾਂ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕੀਤਾ।

ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉੱਠਿਆ ਹੱਥ ਰੋਕ ਦੇਣਾ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਮਾਜ ਹਿੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਤੀ ਕੱਪੜੀਂ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਮਾਜ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਤ ਨਵੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ, ਦਾਤੂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ ਭੜਕਾਉਣਾ ਆਦਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਿੱਛੋਂ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਪੈਣ ਲੱਗੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ, ਸ਼ਹਿਰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ, ਜੰਗਲ ਬੀਆਬਾਨਾਂ ਅੰਦਰ ਸਿਰ ਲੁਕਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਬਿਪਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਚਾਹਿਆ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ। ਬਹੁਰੂਪੀਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਹੰਤਾਂ, ਨਿਰਮਲਿਆਂ, ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਾਂਭ ਕੇ, ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਧਰਮ-ਗੁਰੂ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। 214 ਸਾਲ (1708 ਤੋਂ 1922 ਤੱਕ) ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਸਾਹਿਤ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਰੀਤਾਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ, 100 ਸਾਖੀਆਂ, ਗੁਰਬਿਲਾਸ, ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਅੰਦਰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਝੂਠ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖਣਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। 'ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਾਡਾ ਧਰਮ-ਗੁਰੂ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਰਚਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੰਦ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਬਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਪਟ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਲਾਉਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁੱਝੀ ਚਾਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ 'ਜਥੇਦਾਰ' ਅਤੇ 'ਗਿਆਨੀ' ਹਨ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਇਸ ਫਰੋਬ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ-ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਕਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਦੇ ਅਤੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਹ! ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਵਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਧੰਨ ਹੋ!

ਮਸਕੀਨ ਜੀ, 1300 ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਤ੍ਰਾਂ ਜਮਾ ਚੁੱਕੇ ਅਤੇ ਰਾਜ-ਪਾਟ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬੁੱਧ-ਧਰਮ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਆਖ ਕੇ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ, ਬੁੱਧ-ਧਰਮ ਨੂੰ ਜਤ੍ਰੇ ਪੁੱਟਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਪਰ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਵੈਰੀ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਰੀਤਾਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹੁਣ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ (ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਰਖਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਦੱਸਣਾ) ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਪਰਾਂ/ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਚਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਪਰ/ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਰਾਹੀਂ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਜਾਉਣ ਅਤੇ ਫੇਰ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਅਕਾਲੀ/ਭਾਜਪਾ/ਆਰ.ਐਸ. ਐਸ. ਦਾ ਗੱਠਜੋੜ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਬਿਪਰ/ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਆਪਣੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਣਗੇ — ਸਾਡੇ 'ਜਥੇਦਾਰ' ਅਤੇ 'ਗਿਆਨੀਆਂ-ਧਿਆਨੀਆਂ' ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ।

ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਐਸੇ ਹੀ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾ: 6, ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ 1718 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਨਰ ਸੰਪਾਦਨ 'ਜਥੇਦਾਰ' ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਆਧਾਰ ਗੁੰਮਨਾਮ ਲਿਖਾਰੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਉਹੋ ਹੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਝੂਠ ਦੀ 12 ਪੰਥ ਰਤਨਾਂ ਨੇ ਕਲਮਤੋੜ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ, ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋ। ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ? ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਅੰਦਰ, ਕੁਝ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾ ਪੜਕੇ, ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੇ ਪੁਲ ਬਧੇ? ਕੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾ ਹੋਵੇ? ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਰੋਧੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ? ਕੁਝ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹਨ:

- (ੳ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ, ਪੁਤਰ ਦੇ ਵਰ ਲਈ, ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ:
  - i) ਦਦਾ ਦਾਤਾ ਏਕੁ ਹੈ ਸਭਿ ਕਉ ਦੇਵਨਹਾਰ॥
ਦੇਂਦੇ ਤੇਟ ਨ ਆਵਈ ਅਗਣਤ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ॥
ਦੈਨਹਾਰੁ ਸਦ ਜੀਵਨਹਾਰ॥
ਮਨ ਮੂਰਖ ਕਿਉ ਤਾਹਿ ਬਿਸਾਰਾ॥

(ਪੰਨਾ 257)

- ii) ਅਵਰ ਓਟ ਮੈ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝੈ ਇਕ ਹਰਿ ਕੀ ਓਟ ਮੈ ਆਸ॥
(ਪੰਨਾ 1304)

ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਫਰਕ ਸੀ? ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਓਟ ਲੈਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪ ਇੱਕ ਸਿੱਖ (ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ) ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਾਹ! ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਵਾਹ! ਧੰਨ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਅਤੇ ਧੰਨ 'ਜਥੇਦਾਰ' ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ। 'ਜਥੇਦਾਰ' ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪੁਨਰ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ

- ਅ) "ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਮੰਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਚੂਸ ਕੇ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋਏ ਸਨ", ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ :
  - i) ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੰਜੋਗਿ ਉਪਾਏ ਰਕਤੁ ਬਿੰਦੁ ਮਿਲਿ ਪਿੰਡੁ ਕਰੇ॥
(ਪੰਨਾ 1013)

- ii) ਮਾ ਕੀ ਰਕਤੁ ਪਿਤਾ ਬਿੰਦੁ ਧਾਰਾ॥
ਮੂਰਤਿ ਸੂਰਤਿ ਕਰ ਆਧਾਰਾ॥
(ਪੰਨਾ 1022)

- ੲ) "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ", ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ:
  - ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਨ ਕੋਈ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੈ ਏਕੋ ਸੋਈ॥ (ਪੰਨਾ 1035)

- ਸ) ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਆਹ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ "ਆਤਮਘਾਤੀ ਹੈ ਜਗਤ ਕਸਾਈ॥" ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ, ਧਰਮ ਵਿਰੋਧੀ ਝੂਠ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ? ਸੰਪਾਦਕ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਦੀ ਕੀ ਸਕੀਮ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੋਚਾਂਗੇ।
ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਈਏ ਸ੍ਰ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਉੱਪਰ ਪਰਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਕੁਝ ਫਰਕ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪਿਆ ਅਤੇ ਧੜਾ ਧੜ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਪਰਾਂ ਅਤੇ

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੀ ਸਿਖ ਕੌਮ 'ਤੇ ਪਕੜ ਕਿੰਨੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ, ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧੰਨ ਹੈ ਸਾਡੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਧੰਨ ਇਸ ਦੇ 'ਜਥੇਦਾਰ' ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗ਼ਲਤੀ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫ਼ਗਾਨਾ 'ਤੇ ਕੱਢਿਆ — ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫ਼ਤਵਾ ਦੇ ਕੇ। ਵਾਤ ਹੀ ਖੇਤ ਨੂੰ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਕੀ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਝੂਠੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦਾ ਅਫ਼ਸੋਸ ਕੀਤਾ? ਕੀ ਸਿਖ ਕੌਮ ਪਾਸੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ? ਕਿ ਜਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ, ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾ: 6 ਅੰਦਰ, ਕੁਝ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ?

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ, 'ਜਥੇਦਾਰਾਂ' ਅਤੇ 'ਗਿਆਨੀਆਂ' ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਬੁੱਧੀ ਬਖ਼ਸ਼ੋ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਚੱਕਰਵਿਉ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ।

*****

ਕੀ ਇਹੀ ਹੈ ਗੁਰਮਤਿ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ? ਜਾਂ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਰਾਸਰ ਬੇਅਦਬੀ?

ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ॥

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਤੀਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰੋ ਜੀ।

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ 8.30 'ਤੇ ਮਸਕੀਨ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਈ.ਟੀ.ਸੀ. ਪੰਜਾਬੀ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਟੈਲੀਕਾਸਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਸੋਝੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਸਕੀਨ ਜੇਹੇ ਲੋਕ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ! ਸੋਝੀਵਾਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰ ਇਸ ਉੱਪਰ ਪੂਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨ। ਅਤੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਜੇ ਕਰ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਪੰਥ ਦੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸੇਵਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਰ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਇਸ ਡਰਾਮੇ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ।

ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਐਵੇਂ ਜਾਂ ਵਧਾ-ਘਟਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਚੈਨਲ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਸਬੰਧਤ ਕੈਸੇਟ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਕੀ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਥਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ? ਤਾਰੀਖ 23/10/04 ਦੀ ਕਥਾ ਵਿੱਚ:

- (ੳ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਗਏ। ਓਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਰਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ: ਗਗਨ ਮੈਂ ਬਾਲੂ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ...
- (ਅ) ਜਪ ਜਿੰਨਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ ਲਓ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਪ ਦਾ ਰੰਗ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫ਼ਾਇਦਾ ਨਹੀਂ।
- (ੲ) ਜਪ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ 24 ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਵੀ ਚੌਵੀ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ

ਜਪ ਮੰਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਮੰਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੰਤਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਪਤਾ ਜੇ ਕਿਉਂ?

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਨ। ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਮੰਤਰ 'ਔਲਾ-ਔਲਾ' ਸੀ, ਕਬੀਰ ਦਾ ਮੰਤਰ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਸੀ, ਰਾਮਾਨੰਦ-ਪਰਮਾਨੰਦ ਦਾ 'ਰਾਮ ਰਾਮ' ਸੀ, ਜੈਦੇਵ ਦਾ 'ਗੋਬਿੰਦ', ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਮੰਤਰ 'ਬੀਠਲ'। ਸਭ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰ ਸਨ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੰਤਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਸਕਦੇ।

*****

ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥ 2 ॥ {ਪੰਨਾ 953} ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਸਿੱਖ ਸਕਾਲਰ ਦਾ ਮਖੌਟਾ ਪਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੇਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ) ਬਰੈਪਟਨ। ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਨੇਡਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 40-50 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਇੱਕ ਰੀਕਾਰਡ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ: "ਮੇਰਾ ਰੁਸੇ ਨਾ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜੱਗ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਰੁਸ ਜੇ" ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਮੁਫਾਦ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹੇ ਖੁਦ ਗਰਜ਼ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਬਦਲਦੀ ਬਦਲਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਦੀ ਹੈ: "ਮੇਰਾ ਰੁਸ ਜੇ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜੱਗ ਮੇਰਾ ਕਦੀ ਨਾ ਰੁਸੇ" ਇਹ ਮੁਹਾਵਰਾ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੋਸਤ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਵਰਜ਼ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਫਲਾਣਾ ਗੁਸੇ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਨਵੰਬਰ 13 ਨੂੰ ਮਾਰਕਮ (ਓਨਟੈਰੀਓ) ਵਿਚ Sikh educational & social soceity ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਨਫਰਾਂਸ ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਨੇ:

1. ਸਿੱਖ ਸਕਾਲਰ ਨੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ।
2. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਉਸੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸਤੇ ਕਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਵੇਦ ਲਿਖੇ ਸਨ ਅਤੇ ਤਪ ਕੀਤਾ ਸੀ
3. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਵਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਆਖਿਆ।
4. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਧਰਮ ਵੀ ਚੰਗੇ ਸਨ ਕਿਹਾ।

ਕਾਨਫਰਾਂਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁੱਝ ਸੂਝਵਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬਾਲੇ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਹ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪਿਛਾ ਛੁਡਵਾਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੇਲੇ ਹੋਣ ਤੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਹੈ? ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੱਖ ਬੰਸਾਵਲੀ ਲਿਖਦੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਾਰ ਦੀ 13ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਖੀ ਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜ਼ਿਕਰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਕੋਈ ਬਾਲਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਾਰ ਦੀ 18ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਬਾਲੇ ਤੇ ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਜਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈੜਾ ਮੋਖਾ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਦੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਣ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਣ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ 'ਸਿੱਖ ਸਕਾਲਰ' ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਨਾਸ ਮਾਰਕੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਪੁੜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵਲੋਣ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ?

" ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦਾ ਪਾਠ-ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਤੇ ਅਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੰਪਾਦਨ" ਖੋਜਕਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਕੌਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਨਿਗਰਾਨ ਪ੍ਰੋ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮੁਖੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ, ਸਾਲ 1978 ਨੰ. T-5681. (ਉਪਰੋਕਤ ਬੀਬੀ ਨੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੌੜਾ ਨੇ ‘ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਨਿਗਲਿਆ ਗਿਆ’ ਦੇ 2003 ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ 102 (ਪੁਰਾਣਾ ਐਡੀਸ਼ਨ ਪੰਨਾ 98) ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਇਨ ਬਿਨ ਉਤਾਰਾ ਇੰਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

“ਹੈ ਤਾ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਪਰ ਦੇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤਣਿ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਧੀ ਆਹੀ ਜੋ ਨਜਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪਈ॥ ਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬਚਾ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਰਾਤੀ ਬਣਾਇ ਕੇ ਲੈ ਆਵੇ॥ ਮੈ ਸੀ ਨ ਕੀਤੀ ਰਾਤਿ ਨੂੰ ਬਣਾਇ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ॥ ਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤੂ ਜਾਹਿ ਬਚਾ ਤਾ ਮੈ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈ ਇਸ ਤਾਈ ਨਾਲੇ ਲੈ ਜਾਸਾਂ॥ ਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਾਹਿ ਬਚਾ ਬਹਿ ਰਹੁ ਬਾਹਿਰ॥ ਤਾ ਮੈ ਬਾਹਿਰ ਡਿਉਡੀ ਵਿਚ ਆਇ ਬੈਠਾ॥ ਤਾ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਲਗਾ ਕਰਨਿ ਤਾ ਮੰਜੀ ਦੀ ਹੀਂਹ (ਬਾਹੀ) ਟੁੱਟ ਗਈ ਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਆਹਾ ਮੈ ਜਾਤਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਹਿਜ ਵਿਚਿ ਕਸਹਿਜ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾ ਮੈ ਉਸ ਹੀਂਹ ਦੀ ਜਾਹਗਾ ਆਪਣੀ ਢੂਹੀ ਦਿਤੀ॥”

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੌੜਾ ਆਪਣੀ ਟਿਪਣੀ ਵਿਚ ਇੰਜ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ‘ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਚੱਪਣੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਨੱਕ ਡੋਬ ਕੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ”। ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ?

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ, ਛਤੀਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਸਤੰਬਰ 2002, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਡਾ. ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਵਿਚੋਂ ਨਮੂਨੇ ਮਾਤਰ:

ਪੰਨਾ 77॥ ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ 1॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ॥ ਰਾਮ ਪਹਿਲਤੀ ਲਾਉ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤਿਜੁਗ ਸਾਜਿਆ ਬਲਰਾਮ ਜੀਉ॥ ਤੈ ਗੁਣ ਬਿਸਥਾਰ ਅਨਹਦ ਵਾਜਿਆ ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ॥.....॥ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 773 ਤੇ ਮ:4 ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਦਰਜ ਹੈ।

ਪੰਨਾ 114॥

ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ 5॥ ਫੂਟੇ ਆਂਡਾ ਭਰਮ ਕਾ ਮਨਹਿ ਭਇਓ ਪਰਗਾਸੁ॥ ਕਾਟੀ ਬੇਰੀ ਪਗਰ ਤੇ ਗੁਰਿ ਕੀਨੀ ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੁ॥1॥ ਆਵਣ ਜਾਣੁ ਰਹਿਓ॥ ਤਪਤ ਕਤਾਰਾ ਬੁਝਿ ਗਇਆ ਗੁਰਿ ਸੀਤਲ ਨਾਮੁ ਦੀਓ॥1॥ ਰਹਾਉ॥...॥ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਗੁ. ਗ੍ਰ. ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੰਨਾ 1002 ਤੇ ਮ:5 ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਦਰਜ ਹੈ।

ਪੰਨਾ 137॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੂੰਹੋ ਤ੍ਰੇਤੇ ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਵਾਉਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਸਵੀਕਾਰਦੇ ਨਹੀਂ।

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ 1 ਅਸਟਪਦੀਆ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਸੋਈ ਚੰਦੁ ਚਤਹਿ ਸੇ ਤਾਰੇ ਸੋਈ ਦਿਨੀਅਰੁ ਤਪਤ ਰਹੈ॥ ਸਾ ਧਰਤੀ ਸੇ ਪਉਣੁ ਝੁਲਾਰੇ ਜੁਗ ਜੀਅ ਖੇਲੇ ਥਾਵ ਕੈਸੇ॥1॥ ਜੀਵਨ ਤਲਬ ਨਿਵਾਰਿ॥ ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣਾ ਕਰਹਿ ਧਿਛਾਣਾ ਕਲਿ ਲਖਣ ਵੀਚਾਰਿ॥1॥ ਰਹਾਉ॥ ਪੰਨਾ 902॥ ਜੁਗ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਦੇ ਜੀਅ (ਦਿਲ, ਦਿਮਾਗ) ਵਿਚ ਖੇਡਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਜੁਗ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤਕਤਾ ਕਰੇ ਤੇ ਮਾੜੇ ਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਪੁਤਰ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਇੱਕ ਸੋਹਣੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਦਾ ਨੱਕ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਲਛਮਣ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕਲਜੁਗ ਸੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ।

ਪੰਨਾ 325॥ ਪੂ ਭਗਤਪੁਰੀ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਸਚਖੰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ ਅਤੇ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਦੇ ਨਿਕਟ ਸੀ।...॥ ਅਗੇ ਸਤ ਸਰੂਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਸਰਬ ਸਮਰਥ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਸਰਬ ਭਗਵੰਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਆਓ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਤੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਮੇਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਔਰ ਮੇਰੇ ਮੇਂ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ‘ਸੇ ਦਰੁ ਕੇਹਾ’ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਚਖੰਡ ਧਰਤੀ ਤੋਂ 40, 00, 000 ਜੋਜਨ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 2,40, 00, 000 ਮਲਿ ਦੂਰ ਹੈ। ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤਿੰਨ ਪਹਿਰਾਂ, ਮਤਲਬ ਨੌਂ ਘੰਟਿਆਂ, ਵਿਚ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਕੇ

ਸਚਖੰਡ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਝੂਠ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕੋ!! ਅਸੀਂ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਕਦੋਂ ਸਮਝਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ। ਸੱਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸਚਖੰਡ, ਉਸ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਪੂ ਮੰਡਲ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਮੰਡਲ ਆਦਿ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੱਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਥਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਆ ਵਤੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਅਸੀਂ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਸੋਈ ਹੋਇਆ।

ਪੰਨਾ 438 ਤੇ “ਹਰਨ ਭਰਨ ਜਾ ਕਾ ਨੇਤ੍ਰ ਫੋਰੁ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਨ ਜਾਨੈ ਹੋਰੁ॥” ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਨਾ 439 ਤੇ ਸਿਰੀਰਾਗ ਮਹਲਾ 5॥ ਲਿਖਿਆ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਪੰਨਾ 411 ਤੇ ਸਲੋਕੁ॥ ਸੁਖੀ ਬਸੈ ਮਸਕੀਨੀਆ ਆਪੁ ਨਿਵਾਰਿ ਤਲੇ॥ ਬਡੇ ਬਡੇ ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਨਾਨਕ ਗਰਬਿ ਗਲੇ॥1॥ {ਮ:5, ਪੰਨਾ 278} ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ। ਜਿਤਨੀ ਬਾਣੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 80% ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਣਾਈ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ‘ਅਨੰਦ’ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਹੋਰਨਾਂ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ, ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਕਹਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਬਾਬਾ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੇਹਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦਵਉਣੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਲੋਪ ਕਰਨਾ ਹੀ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਉਸੇ ਥਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਥਾਂ ਹਿੰਦੂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤਪ ਕਰਕੇ ਤੇ ਵੇਦ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਪਵਿਤਰ ਹੈ ਵੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਗੰਧਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਪੰਨਾ 963 ਤੇ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਸੁਖਨਿਧਾਨ ਦੀ ਲੋਰ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕਵੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁ.ਪ੍ਰ. ਸੂਰਜ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਿਸ਼ੀ ਮਾਪਵੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਤਪ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਤੇ ਅਪਵਿਤਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੀ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ:

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਜਹ ਬੈਸਾਲਹਿ ਤਹ ਬੈਸਾ ਸੁਆਮੀ ਜਹ ਭੇਜਹਿ ਤਹ ਜਾਵਾ॥ ਸਭ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਏਕੋ ਰਾਜਾ ਸਭੇ ਪਵਿਤੁ ਹਹਿ ਥਾਵਾ॥1॥ ਬਾਬਾ ਦੇਹਿ ਵਸਾ ਸਚ ਗਾਵਾ॥ ਜਾ ਤੇ ਸਹਜੇ ਸਹਜਿ ਸਮਾਵਾ॥1॥ ਰਹਾਉ॥ ਮਾਰੂ ਮ:3, ਪੰਨਾ 993॥ ਕਰਤੇ ਨੇ ਜਿਤਨੀ ਵੀ ਧਰਤੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ਪਵਿਤਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਤਾ ਆਪ ਅਭੁਲ ਹੈ।

ਪਉੜੀ॥ ਤਿਨ ਕਾ ਖਾਧਾ ਪੈਧਾ ਮਾਇਆ ਸਭੁ ਪਵਿਤੁ ਹੈ ਜੋ ਨਾਮਿ ਹਰਿ ਰਾਤੇ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਘਰ ਮੰਦਰ ਮਹਲ ਸਰਾਈ ਸਭਿ ਪਵਿਤੁ ਹਹਿ ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਅਭਿਆਗਤ ਜਾਇ ਵਰਸਾਤੇ॥ {ਪੰਨਾ 648}

ਅਰਥ :—ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ, ਖਾਣਾ ਪਹਿਨਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ; ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ, ਮੰਦਰ, ਮਹਿਲ ਤੇ ਸਰਾਵਾਂ ਸਭ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਤੇ ਅਭਿਆਗਤ ਜਾ ਕੇ ਸੁਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਤਿਨ ਕੇ ਤੁਰੇ ਜੀਨ ਖੁਰਗੀਰ ਸਭਿ ਪਵਿਤੁ ਹਹਿ ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਿਖ ਸਾਧ ਸੰਤ ਚੜਿ ਜਾਤੇ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਾਰਜ ਸਭਿ ਪਵਿਤੁ ਹਹਿ ਜੋ ਬੋਲਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਸਾਤੇ॥ {ਮ:4, ਪੰਨਾ 648}

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਪ ਤੇ ਤਪ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜਪੁ ਤਪ ਸੰਜਮ ਵਰਤ ਕਰੇ ਪੂਜਾ ਮਨਮੁਖ ਰੋਗੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਅੰਤਰਿ ਰੋਗੁ ਮਹਾ ਅਭਿਮਾਨਾ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਖੁਆਈ ॥2॥ ਪੰਨਾ 7323॥ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਸਭੁ ਗੁਰ ਤੇ ਹੋਵੈ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਵਸਾਈ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਹਿ ਸੇ ਜਨ ਸੋਹਨਿ ਦਰਿ ਸਾਚੈ ਪਤਿ ਪਾਈ ॥4॥7॥ {ਪੰਨਾ 602}॥ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮ ਕਰਮ ਧਰਮ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਜਨਿ ਗਾਇਓ ॥ ਸਰਨਿ ਪਰਿਓ ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰ ਕੀ ਅਭੈ ਦਾਨੁ ਸੁਖ ਪਾਇਓ ॥2॥3॥12॥ {ਪੰਨਾ 498}॥ ਜਪੁ ਤਪੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੰਜਮ ਥਾਕੀ ਹਠਿ ਨਿਗੁਹਿ ਨਹੀ ਪਾਈਐ ॥ ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ ਜਗਜੀਵਨ ਸਤਿਗੁਰ ਬੁਝ ਬੁਝਾਈਐ ॥2॥ {ਪੰਨਾ 436}॥ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਜਪੁ ਤਪੁ ਜੇਤੇ ਸਭ ਉਪਰਿ ਨਾਮੁ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸਨਾ ਜੋ ਜਪੈ ਤਿਸੁ ਪੂਰਨ ਕਾਮੁ ॥3॥ ਭੈ ਬਿਨਸੇ ਕ੍ਰਮ ਮੋਹ ਗਏ ਕੇ ਦਿਸੈ ਨ ਬੀਆ ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਖੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਫਿਰਿ ਦੂਖੁ ਨ ਥੀਆ ॥4॥18॥120॥ {ਪੰਨਾ 401}॥ ਅਨਿਕ ਬਰਖ ਕੀਏ ਜਪੁ ਤਪਾ ॥ ਗਵਨੁ ਕੀਆ ਧਰਤੀ ਭਰਮਾਤਾ ॥ ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਹਿਰਦੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ਜੋਗੀ ਬਹੁੜਿ ਬਹੁੜਿ ਉਠਿ ਪਾਵੈ ਜੀਉ ॥3॥ਪੰਨਾ 98॥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਿਦੂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜਪਾਂ ਤੇ ਤਪਾਂ ਨੂੰ ਜਤਾਂ ਤੋਂ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਹ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਵੇਦ ਰਚੇ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਉਸੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਇੱਕ ਫਜ਼ੂਲ ਮਨੋਤ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰਨ ਤੁਲ ਹੈ। ਅੱਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀ ਪਤਾ ਕਿ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਥੇ ਲਿਖੇ ਹਨ?

ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਜੀ ਹਿਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਤਾਂ ਖੀਰ ਦਾ ਚਮਚਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਇਕ ਪਾਠੋ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਪਾਠੋ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖੀਰ ਦਾ ਚਮਚਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਪੰਡਿਤ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਕੁੱਛ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਕੁੱਛ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ:

ਸਲੋਕ ਮ: 3॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੰਸਾ ਮੂਲਿ ਨ ਹੋਵਈ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਇ ਸੁ ਸਹਜੇ ਹੋਇ ਕਹਣਾ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕਾ ਆਖਿਆ ਆਪਿ ਸੁਣੇ ਜਿ ਲਇਅਨੁ ਪੰਨੈ ਪਾਇ ॥1॥ {ਪੰਨਾ 853}

ਅਰਥ :- ਹੋ ਭਾਈ ! ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ (ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ) ਤੋਖਲਾ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । (ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ) ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣੇ ਲੜ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੋਈ (ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾ) ਆਪ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ।।।

ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਇ ਸੁ ਸਹਜੇ ਹੋਇ ਕਹਣਾ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਇ॥ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਾਂ ਮਨਿ ਚਿੰਦਿਆ ਫਲੁ ਪਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕਾ ਆਖਿਆ ਆਪਿ ਸੁਣੇ, ਜਿ ਲਇਅਨੁ ਪੰਨੈ ਪਾਇ॥1॥ (ਪੰਨਾ 1281)

ਆਓ ਹੁਣ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਵੀ ਚੰਗੇ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੌੜਾ, “ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਨਿਗਲਿਆ ਗਿਆ” ਦੀ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਤੇ ਪੰਨਾ 221 ਤੇ ਕੁੱਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਵਾਲਾ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੁਕਤਸਰ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਨੀਚ ਕਿਵੇਂ ਬਣੇ’ ਦੇ ਸਫਾ 161 ਤੇ ਹਵਾਲਾ ‘ਬਹੁਜਨ ਸੰਗਠਨ’ 26 ਜੂਨ 1989 “ ਦਾ ਫੀਦਰਜ਼ ਟੂ ਡੈਟਸ’ ਲੇਖਕ ਪਤਾਈ ਸੱਤ ਰਾਮਪਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਉਂ ਹੈ:- “ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬੰਗਾਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਵਾਰਾਨਾਸੀ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਠਹਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਫੌਜੀ ਕੈਂਪ ਵਾਰਾਨਾਸੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਫੌਜ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਰਾਣੀਆਂ ਪਾਲਕੀਆਂ ਵਿਚ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਗਈਆਂ। ਕੁੱਝ ਰਾਣੀਆਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈਆਂ ਤੇ ਕੁੱਝ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਹੋਈ ਪਰ ਉਹ ਕਿਤੇ ਨਾ ਮਿਲੀਆਂ। ਇਸ ਗੁੰਮਸ਼ਦਗੀ ਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਆਪਣੇ ਉੱਚ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਗਣੇਸ਼ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦੀਵਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਹਿਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੂਰਤੀ ਪਾਸੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਥੱਲੇ ਇੱਕ ਪੌੜੀ ਸੀ ਜੋ ਤਹਿਖਾਨੇ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਰਾਣੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲਈ ਜਾ ਚੁਕੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਰੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਰਾਜਿਆ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫਜ਼ੀਹਤ ਤੋਂ ਬੱਚਣ ਲਈ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਫਰਿਆਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਸ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਤੁੜਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਮਹੰਤ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਿਮਣ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ”। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਕਈ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗੀਰਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਕਈ ਮੰਦਰ ਤੁੜਵਾਏ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰਤੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ 1992 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਬਿੰਦਰਾ ਬਨ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਗਈ। ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਮਰਸੀਡੀਜ਼ ਗੱਡੀ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਹਾਲੇ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅੰਦਰ ਗਈ ਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੋਹਣੀ ਔਰਤ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜੀ ਭੱਜੀ ਬਾਹਰ ਆਈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਲੈ ਚਲੋ ਨਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੱਸ ਮੇਰੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਉਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾਇਆ ਤੇ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਟੈਲੀਫੂਨ ਬੁਥ ਤੋਂ ਦਫਤਰ ਫੂਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਇਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਗੱਡੀ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਰ ਜੇ ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦੇ ਪੰਨੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਲਿਖੇ ਬੁਠ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੀ ਪਾਠਕ ਨੇ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਚਾਈ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਨੇਡਾ ਬਰੈਂਚ ਵੀਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਫੂਨ ਨੰਬਰ 716 536 2346, 905 454 4741 ਤੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ।

*****

“ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨ”

ADDRESSES FOR SENDING DONATIONS:

- USA:** K.T.F.of N.A. Inc, 201 Berkeley Ave. Roseville, Ca 95678.
- CANADA:** Singh Sabha International (Canada), 603 Ray Lawson Blvd, Brampton, Ontario L6Y 5J7;
- UK:** Singh Sabha International (UK), 26 Moulton Ave, Hounslow, Middx, TW3 4LR;
- AUSTRALIA:** Bawa Singh Jagdev, 12 Meehan St, Matraville, NSW 2036;
- MALAYSIA:** Jaswant Singh Grewal, No.7 Jalan 14/56, 46100 Petaling Jaya, Selangor, D.E. and Dr. Sarjeet Singh Sidhu, 50 Jalan Bintang, Taman Sunrise, 31400 IPOH, PERAK

Please see an Appeal on page 32

*****

HAPPY NEW YEAR

Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc.

201 Berkeley Ave
Roseville, Ca 95678
Gurudwara Sahib Roseville

Income - Expense Statement, January - December 2004

INCOME FROM LOCAL SANGAT:	(2003)	(2004)
January	7,743.53	5,974.12
February	8,777.75	3,194.75
March	8,514.89	2,223.80
April	18,421.75	5,341.00
May	7,332.76	2,842.50
June	11,102.55	3,624.25
July	6,842.05	1,955.00
August	10,117.48	2,986.00
September	7,019.66	1,070.00
October	8,035.28	1,780.00
November	3,651.00	1,646.00
<u>December</u>	<u>8,696.00</u>	<u>1,671.00</u>
Totals for 2003 and 2004	106,254.70	34,308.42
<u>Income From Outside of Local Sangat</u>		<u>38,787.29</u>
TOTAL INCOME		73,095.71
EXPENSES:		
Human Resources: Granthi, Pathi, Kirtani Jatha	40,270.00	15,539.00
Gurughar needs: Household, Groceries, .etc.	12,825.37	18,872.30
Utilities: Water, Sewer, Garbage, Gas, Electric	11,074.83	9,239.98
Insurance and Texas	5,085.82	3,906.70
Telephone	3,760.29	3,627.42
Repairs and Maintenance	883.07	524.19
Bank Service Charge, Cheque Printing	00.00	90.15
Misc: Security, Pest Control, Janitorial, Donations	2,818.75	6,699.90
Sikh Bulletin	31,810.60	14,424.91
Books & Audiotapes	7,880.00	369.09
Total Expenses for 2003 and 2004	116,408.73	73,293.64
Carry Over 2002 and 2003	353.39	199.36
2003 and 2004 Receipts	106,254.70	73,095.71
Total Income for 2003 and 2004	106,608.09	73,295.07
Total Expenses	116,408.73	73,293.64
From outside sources to make up for the shortage	10,000.00	
Balance carried over into 2004 and 2005	199.36	1.43

We consider the Sikh Centre Roseville to be the Commonwealth of all the Sikhs in Diaspora. It is for that reason that we submit its income and expense statement for the year 2004. Statement for the year 2003 is for comparison to show the strength of the enemies of Sikhi.

AN APPEAL FOR FUNDS FOR THE SIKH BULLETIN

No matter how noble the cause, there will always be opposition from the vested interests. The efforts of Sikh Guru Sahibans to establish the new order and free the humanity from the clutches of the clergy of the established religions of their time turned into life and death struggle. They succeeded with Waheguru’s grace after great sufferings and untold sacrifices. Nothing deterred them from challenging centuries old discriminatory traditions which were keeping people enslaved into rituals, specifically designed for the benefits of self proclaimed representatives of God. Circumstances in the history of the Sikh community facilitated the clergy to take the helm through the back door and Sikhs are again enslaved into rituals and traditions which are clearly against the tenets of Sikhism as enshrined in the Gurbani of Shri Guru Granth Sahib. Sikh sangats in India and in the Sikh diasporas have now become conscious of the anti-gurmat nature of these practices of the established Sikh clergy. The demands for reforms by the Sikhs from all over the world have been becoming louder and louder since the last decade of 20th century.

One such movement started in Roseville, California in 1996 when S. Hardev Singh Shergill liberated the Gurdwara Sahib Roseville from a swindler in the garb of a Sant Baba. In April 1996 Mr. Shergill formed a tax-exempt foundation, K.T.F. of N.A. Inc. and funded it by giving rent free use of a 7,900 square foot building in Roseville, California to operate Sikh Center Roseville. In addition to providing regular Gurdwara services, this center has been publishing The Sikh Bulletin since November 1999 and has published several books of S. Gurbaksh Singh Kala Afghana, the banned book ‘Dasam Granth Nirnai’ by Giani Bhag Singh and four books in English for the diaspora youth. In addition the center distributes the SGPC publications in English and Gurbani CDs provided by Dr. Kulbir Singh Thind, free of charge to any one who requests them. Funds from donations to the Gurdwara are used to pay for all these services after the operating costs are met. **The Sikh Bulletin now has readership in 21 countries and has clearly established itself as the voice of the Sikh community.** As a result of these efforts the reform movement Singh Sabha International came into existence in December 2000. In 2004 it held six major and five minor conferences in Malaysia, Australia, Canada, USA, UK and India. Mohali Conf. of Oct. 26, 2003 and Chandigarh Conf. of Oct. 16&17, 2004 were 100% supported by SSI. As these reform efforts have succeeded they have invited increasing opposition from the Sikh religious establishment in India and their sympathizers in this country. Besides, there are people in influential roles who sincerely, but mistakenly, believe that no reform is necessary. When you mix all that with the selfish granthis, kirtanias and traditional kathakars who feel threatened by change, it becomes a barrier that is almost insurmountable. The annual income and expense statement on page 31 is illustrative of this fact. Soon after the Mohali conference, three forces joined hands to shut us down. They were: (1) a group that had been holding Gurdwara on Sundays in a community center nearby since the year 2000, (2) the granthi who had served at this center for six years and obtained greencards for his family but would not agree to implement SGPC approved rehat Maryada and (3) some families that had been the members of this center’s congregation but supported the granthi in opposing the implementation of panthic Rehat Maryada. In the year 2003 we received voluntary donations of \$10,581.22 from the readers of The Sikh Bulletin. This year we have received funds for The Sikh Bulletin and other activities of Singh Sabha International to the tune of **\$38,787.29** of which **\$30,700.00** were through conferring SSI memberships and **\$8,087.29** were unsolicited donations for the Sikh Bulletin. **Local sangat** contributed **\$95,673.48 in 2003**. This dropped to **\$34,308.42 in 2004**. The two groups that had gotten together to jointly operate a separate Gurdwara at the monthly rental of over \$8,000.00 could not last together even for one full year. Roseville now boasts three Gurdwaras. For this reason we are forced to appeal to the diaspora community for donations to carry on, first of all, the publication of The Sikh Bulletin and then other SSI activities. Any amount of donation will be appreciated. Donors to the K.T.F.of N.A.Inc will be conferred the Patron membership of SSI for \$5,000.00; Life membership for \$1,000.00 and Annual membership for \$100.00, all in US funds. **Thank you. Please see page 30 for addresses.**

Khalsa Tricentennial Foundation of North America Inc.
 The Sikh Center Roseville
 Gurdwara Sahib Roseville
 201 Berkeley Ave
 Roseville, CA 95678

Address
 Label
 Here

If you do not wish to receive this bulletin, please write ‘do not mail’ across the label and return to sender.
 If you wish for someone else to receive it, please provide us with their mailing address. Thank you.